

Briselē, 2023. gada 5. decembrī
(OR. en)

16338/23

Starpiestāžu lieta:
2023/0435(COD)

CONSOM 460
MI 1082
COMPET 1224
TOUR 44
TRANS 570
IA 344
CODEC 2379

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2023. gada 30. novembris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2023) 905 final
Temats:	Priekšlikums - EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA, ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/2302, lai uzlabotu ceļotāju aizsardzības efektivitāti un vienkāršotu un skaidrotu dažus direktīvas aspektus

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2023) 905 final.

Pielikumā: COM(2023) 905 final

Briselē, 29.11.2023.
COM(2023) 905 final

2023/0435 (COD)

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA,

**ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/2302, lai uzlabotu ceļotāju aizsardzības efektivitāti un
vienkāršotu un skaidrotu dažus direktīvas aspektus**

(Dokuments attiecas uz EEZ)

{SEC(2023) 540 final} - {SWD(2023) 905 final} - {SWD(2023) 906 final} -
{SWD(2023) 907 final} - {SWD(2023) 908 final}

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

• Priekšlikuma pamatojums un mērķi

Tūrismam ir nozīmīga loma pasaules ekonomikā, tieši un netieši veidojot vairāk nekā 10 % no pasaules iekšzemes kopprodukta. Ienākumu pieauguma, ar ceļošanu saistīto izmaksu samazināšanās un pieaugošā tūrisma aktivitāšu piedāvājuma dēļ tūristu skaits pasaulē ir pieaudzis no 680 miljoniem 2000. gadā līdz vairāk nekā 1,5 miljardiem 2019. gadā. Eiropas Savienība ir tūristu galamērķis Nr. 1 pasaulē, un 2022. gadā tā uzņems aptuveni divas trešdaļas no kopējā starptautisko tūristu skaita. Tūrisma nozarei ir būtiska nozīme Eiropas Savienības ekonomikā — 2020. gadā šajā nozarē darbojās aptuveni 2,3 miljoni tūrisma uzņēmumu un bija nodarbināti 10,9 miljoni cilvēku¹.

Eiropas patērētāji izmanto dažādus veidus, lai rezervētu ceļojumu pakalpojumus vienam un tam pašam ceļojumam vai brīvdienām. Piemēram, viņi var veikt atsevišķas transporta un/vai naktsmītnes rezervācijas vai nu tieši pie dažādiem pakalpojumu sniedzējiem, vai arī izmantojot starpniekus. Viņi var iegādāties kompleksos ceļojumus tiešsaistē, bezsaistē, pirt iepriekš sagatavotus vai individuāli pasūtītus kompleksos pakalpojumus, kuros apvienoti dažādi ceļojuma pakalpojuma veidi. Kompleksos pakalpojumus var piedāvāt ceļojumu rīkotāji, ceļojumu aģentūras, pārvadātāji un citi dalībnieki.

Ar Direktīvu (ES) 2015/2302 par kompleksiem ceļojumiem un saistītiem ceļojumu pakalpojumiem (“Direktīva” vai “KCD”)² tika modernizēts komplekso ceļojumu tiesiskais regulējums, lai atspoguļotu tirgus un tehnoloģiju attīstību. Tās mērķis bija aptvert jaunieviestos ceļojumu pakalpojumu rezervēšanas veidus, tostarp individuāli pasūtītus ceļojumu pakalpojumu apvienojumus, uz kuriem neattiecas Direktīva 90/314/EEK³ vai kuri atradās “pelēkajā zonā” no juridiskā viedokļa, un vairākos veidos nostiprināt to ceļotāju tiesības, kuri izmanto kompleksos pakalpojumus. Tās mērķis bija arī nodrošināt godīgāku konkurenci starp dažādu veidu ceļojumu uzņēmumiem, kas darbojas komplekso ceļojumu tirgū.

Covid-19 pandēmijas uzliesmojuma dēļ tika masveidā atceltas kompleksās brīvdienas, un zināmu laiku netika veiktas jaunas rezervācijas. Tā kā komplekso pakalpojumu organizētājiem radās likviditātes problēmas, daudzi ceļotāji nesaņēma kompensāciju vai saņēma to tikai ievērojami vēlāk par direktīvā noteiktajām 14 dienām. Komisija 2020. gada maija Ieteikumā 2020/648 (“2020. gada ieteikums”)⁴ izklāstīja principus par vaučeru brīvprātīgu izmantošanu un veidiem, kā šos vaučerus padarīt pievilcīgākus ceļotājiem, tostarp

¹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tourism_industries_-_economic_analysis.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/2302 (2015. gada 25. novembris) par kompleksiem ceļojumiem un saistītiem ceļojumu pakalpojumiem, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004 un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2011/83/ES un atceļ Padomes Direktīvu 90/314/EEK (OV L 326, 11.12.2015., 1. lpp.). Visas atsaucēs uz konkrētiem direktīvas pantiem ir atsaucēs uz 2015. gada direktīvu.

³ Padomes Direktīva 90/314/EEK (1990. gada 13. jūnijs) par kompleksiem ceļojumiem, kompleksām brīvdienām un kompleksām ekskursijām (OV L 158, 23.6.1990., 59. lpp.).

⁴ Komisijas Ieteikums (ES) 2020/648 (2020. gada 13. maijs) par vaučeriem, ko pasažieriem un ceļotājiem piedāvā kā alternatīvu atlīdzinājumam par atceltiem kompleksajiem ceļojumiem un transporta pakalpojumiem saistībā ar Covid-19 pandēmiju (OV L 151, 14.5.2020., 10. lpp.).

aizsargājot viņus pret organizatora maksātnespēju. Ieteikums dalībvalstīs ir ieviests atšķirīgi. Vairākas dalībvalstis pieņēma tiesību aktus, kas paredzēja atkāpes no direktīvas, pagarinot kompensāciju termiņus vai nosakot, ka ceļotājiem obligāti jāizmanto vaučeri, kā rezultātā Komisija pret 11 dalībvalstīm uzsāka pārkāpuma procedūru.

Komisijas 2021. gada 26. februārī publicētajā ziņojumā (“KCD piemērošanas ziņojums”)⁵ sniegts pārskats par to, kā dalībvalstis ir transponējušas direktīvu valsts tiesību aktos un kā tā tiek piemērota kopš 2018. gada jūlija. Tajā uzsvērtas vairākas problēmas, tostarp tās, kas radās pēc *Thomas Cook* bankrota 2019. gadā un Covid-19 pandēmijas. Grūtības direktīvas piemērošanā, kas uzsvērtas ziņojumā, ietver sarežģītību un nenoteiktību, ko rada noteikumi par saistītiem ceļojumu pakalpojumiem, sarežģījumus saistībā ar atmaksu un efektīvu aizsardzību maksātnespējas gadījumos lielas krīzes apstākļos, tostarp noteikumu trūkumu par vaučeriem un nenoteiktību attiecībā uz aizsardzības maksātnespējas gadījumā tvērumu.

Eiropas Revīzijas palāta (“Revīzijas palāta”) COVID-19 laikā publicēja īpašu ziņojumu par aviopasažieru tiesībām⁶. Revīzijas palāta savos ieteikumos aicināja Komisiju izpētīt, kā, iespējams, veicot tiesību aktu grozījumus, varētu stiprināt aviopasažieru un ceļotāju tiesības, tostarp krīzes situācijā, lai risinātu jautājumu par atmaksu par atceltiem ceļojumiem un operatoru maksātnespēju.

Platforma “Gatavi nākotnei” savā 2022. gada 22. marta atzinumā norādīja uz piecām ar direktīvu saistītām problēmām un izteica attiecīgus priekšlikumus⁷.

Jaunajā patērētāju tiesību aizsardzības programmā, kas tika pieņemta 2020. gada 13. novembrī, ir minēta direktīvas izvērtēšana un pārskatīšana⁸. Komisija paziņoja, ka līdz 2022. gadam tā veiks padziļinātu analīzi par to “vai pašreizējais tiesiskais regulējums attiecībā uz kompleksiem ceļojumiem, tostarp attiecībā uz aizsardzību maksātnespējas gadījumā, joprojām pilnībā atbilst uzdevumam vienmēr nodrošināt stabilu un visaptverošu patērētāju tiesību aizsardzību, ņemot vērā arī notikumu attīstību pasažieru tiesību jomā”.

Direktīvas pārskatīšanas vispārējais mērķis ir stiprināt patērētāju aizsardzības līmeni, tostarp lielas krīzes gadījumā, vienlaikus uzlabojot iekšējā tirgus darbību komplekso ceļojumu nozarē. Tas atbilst direktīvas sākotnējiem mērķiem. Kopumā direktīvā ir ietverti stingri noteikumi, kas reglamentē kompleksos ceļojumus, un tā ir devusi ievērojamus ieguvumus patērētāju aizsardzības un iekšējā tirgus darbības jomā. Tomēr izvērtējumā tika konstatēts, ka tā ir tikai daļēji sekmīga attiecībā uz tās mērķu īstenošanu un patērētāju un tirgotāju vajadzību nodrošināšanu un ka ir iespējami uzlabojumi un vienkāršošana. Tajā tika konstatētas nepilnības, juridiskā nenoteiktība un pārmērīga sarežģītība, kuras novēršanai ir nepieciešamas mērķorientētas darbības. Tādējādi šo trūkumu novēršana, piemēram, veicot izmaiņas dažās definīcijās, kā arī iekļaujot noteikumus par avansa maksājumiem un vaučeriem, vienlaikus precizējot dažus elementus attiecībā uz komplekso pakalpojumu atcelšanu nenovēršamu un

⁵ Ziņojums par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2015/2302 par kompleksiem ceļojumiem un saistītiem ceļojumu pakalpojumiem piemērošanu, COM(2021) 90 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM%3A2021%3A90%3AFIN>.

⁶ Īpašais ziņojums 15/2021: “Aviopasažieru tiesības Covid-19 pandēmijas laikā: svarīgas tiesības nav aizsargātas, lai gan Komisija centās rīkoties”, https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_15/SR_passenger-rights_covid_EN.pdf.

⁷ https://commission.europa.eu/law/law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/refit-making-eu-law-simpler-less-costly-and-future-proof/fit-future-platform-f4f/adopted-opinions_lv#adoptedopinions2022.

⁸ COM(2020) 696 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52020DC0696>.

ārkārtas apstākļu dēļ un attiecībā uz aizsardzību maksātnespējas gadījumā, būs lietderīga, lai sagatavotos turpmākām krīzēm un piemērotu direktīvu parastos apstākļos.

- **Saskanība ar noteikumiem konkrētajā politikas jomā**

Uz šo direktīvu attiecas Regula par sadarbību patērētāju tiesību aizsardzības jomā (“SPTAJ regula”) un Pārstāvības prasību direktīva (“PPD”), un tas sekmē direktīvas sekmīgu izpildi. SPTAJ regulā ir paredzētas kopīgas izpildes darbības pret tirgotājiem, kas neievēro noteikumus. PPD ir spēkā no 2023. gada jūnija, un ar to tiek paaugstināts ceļotāju un patērētāju kolektīvo interešu aizsardzības līmenis gan valsts, gan pārrobežu līmenī, piemēram, paredzot aizlieguma un tiesiskās aizsardzības pasākumus.

- **Saskanība ar citām ES politikas jomām**

Pēc pirmās Komplekso ceļojumu direktīvas pieņemšanas 1990. gadā Savienības līmenī tika pieņemtas piecas regulas par pasažieru tiesībām saistībā ar dažādiem transporta veidiem. Piemēram, Regulā (EK) Nr. 261/2004 (“Aviopasažieru tiesību regula” vai “APTR”) ir noteiktas aviopasažieru tiesības saistībā ar lidojumu atcelšanu, iekāpšanas atteikumu vai kavēšanos. Minētā regula papildina Komplekso ceļojumu direktīvu. Saikne starp abiem tiesību aktiem ir reglamentēta dažādos KCD un APTR noteikumos, tiecoties panākt abu instrumentu saskaņotību.

Komisija pārskata pasažieru tiesību tiesisko regulējumu arī iniciatīvas “Pārvadājumi — labāka pasažieru un viņu tiesību aizsardzība” ietvaros. APTR pārskatīšana attiecas uz atlīdzinājumiem par atceltiem lidojumiem, kas rezervēti, izmantojot starpnieku pakalpojumus⁹. Turklāt ir iecerēts skatīt jautājumu par pasažieru aizsardzību gaisa pārvadātāju maksātnespējas un lielu krīžu gadījumā Regulas (EK) Nr. 1008/2008 (Gaisa pārvadājumu pakalpojumu regula) kontekstā¹⁰.

Pārskatīšanas mērķis ir vēl vairāk uzlabot saskaņotību starp KCD un APTR, piemēram, iekļaujot noteikumus par vaučeriem un noteikumus par atlīdzinājumu izmaksu starp uzņēmumiem. Noteikumos par avansa maksājumiem¹¹ un aizsardzību maksātnespējas gadījumā, kas veido daļu no ierosinātās pārskatīšanas, ir ņemta vērā pašreizējā situācija attiecībā uz pasažieru tiesībām.

⁹ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13290-Travel-better-protection-for-passengers-and-their-rights_lv.

¹⁰ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13255-Revision-of-the-Air-Services-Regulation_lv

¹¹ Avansa maksājumus, kas veikti par kompleksajiem pakalpojumiem pirms ceļojuma sākuma, ieinteresētās personas bieži dēvē arī par priekšapmaksu. Pirmās iemaksas ir avansa maksājumi, ko ceļotājs veic kompleksā pakalpojuma rezervācijas brīdī vai īsi pēc tam.

2. JURIDISKAIS PAMATS, SUBSIDIARITĀTE UN PROPORCIONALITĀTE

• Juridiskais pamats

ES rīcības juridiskais pamats ir Līguma par Eiropas Savienības darbību ("LESD") 114. pants, kurā noteikts, ka "Eiropas Parlaments un Padome (...) paredz pasākumus, lai tuvinātu (...) tiesību aktus, kuri attiecas uz iekšējā tirgus izveidi un darbību". LESD 114. panta 3. punktā ir norādīts, ka "(...) paredzētajos priekšlikumos, kas attiecas uz (...) patērētāju tiesību aizsardzību, Komisija par galveno uzskata augstu aizsardzības līmeni, īpašu uzmanību pievēršot visiem atklājumiem, kas pamatojas uz zinātnes faktiem". Turklāt LESD 169. panta 1. punktā un 169. panta 2. punkta a) apakšpunktā noteikts, ka ES jāveicina augsta patērētāju aizsardzības līmeņa sasniegšana, pieņemot pasākumus saskaņā ar LESD 114. pantu.

Saskaņā ar LESD 26. panta 2. punktu iekšējais tirgus aptver telpu bez iekšējām robežām, kurā ir nodrošināta preču un pakalpojumu brīva aprīte un brīvība veikt uzņēmējdarbību. Tiesību un pienākumu saskaņošana attiecībā uz kompleksajiem ceļojumiem ir nepieciešama, lai attīstītu īstenu iekšējo tirgu tūrisma jomā, un tā palīdzēs saglabāt augstu patērētāju aizsardzības līmeni un to paaugstināt.

• Subsidiaritāte

Šis priekšlikums, tāpat kā Direktīva (ES) 2015/2302, ir pilnīgas saskaņošanas instruments, jo tajā regulētos jautājumus var pienācīgi risināt tikai ES līmenī. Dalībvalstis vienas pašas nevar nodrošināt, lai visi ES pilsoņi varētu izmantot direktīvā paredzētās tiesības, tostarp krīzes situācijās.

Kompleksie ceļojumi ir pārrobežu nozare ne tikai tāpēc, ka ceļotāji dodas uz ārvalstīm, bet arī tāpēc, ka kompleksos ceļojumus ceļotājiem pārdod organizatori, kas atrodas citās valstīs. KCD pārskatīšanas mērķis ir modernizēt spēkā esošos noteikumus un risināt izvērtējumā norādītās problēmas. Joprojām aktuāli ir divi galvenie KCD mērķi, proti, nodrošināt visiem ceļotājiem Savienībā augstu un vienādu aizsardzības līmeni un veicināt iekšējā tirgus pienācīgu darbību.

ES līmeņa rīcība, lai novērstu konstatētās problēmas, labotu nepilnības, precizētu un vienkāršotu direktīvas noteikumus, ceļotājiem un tirgotājiem dos lielāku pārliecību par komplekso pakalpojumu iegādi un pārdošanu, tostarp pāri robežām, un uzlabos iekšējā tirgus darbību. Piemēram, paredzot noteikumus par vaučeriem, kopīgus noteikumus par pirmajām iemaksām un sīkākus precizējumus par aizsardzību maksātnespējas gadījumā, tiks nodrošināta vienveidīgāka direktīvas piemērošana. Ja dalībvalstis šos jautājumus risinātu nekoordinētā veidā, palielinātos iekšējā tirgus sadrumstalotība.

• Proporcionalitāte

Ierosinātā KCD pārskatīšana ir līdzsvarota un atbilst LESD 5. panta 3. punktā noteiktajam proporcionalitātes principam. Kā paskaidrots ietekmes novērtējuma ziņojuma 3.3. iedaļā, pārskatīšana nepārsniedz to, kas nepieciešams mērķu sasniegšanai, jo tā aptver tikai tos ceļošanas tiesību aktu aspektus, attiecībā uz kuriem ir nepieciešama ES rīcība.

Kā aprakstīts Ietekmes novērtējuma ziņojuma 5.3. iedaļā, trīs politikas risinājumi tika izvērtēti, arī ņemot vērā pasākumu paredzamo proporcionalitāti attiecībā uz konstatēto problēmu risināšanu.

Visbeidzot, ierosinātās KCD pārskatīšanas pamatā ir ietekmes novērtējumā iekļautais risinājums, kas ietver pasākumus, kas paredz ierobežotāku intervenci nekā citos risinājumos

iekļautie pasākumi, un ir samērīgi gan attiecībā uz gatavību krīzēm, gan nesaistīti ar krīzes situācijām (Ietekmes novērtējuma ziņojuma 6.1. iedaļa). Tādējādi šī iniciatīva saglabā līdzsvaru starp rīcības mērķi, līdzekļiem un sekām un tāpēc ir samērīga (Ietekmes novērtējuma ziņojuma 7.4. iedaļa). Jaunie noteikumi ir izstrādāti atbilstoši vajadzībām, uz kurām tie attiecas, tie ir mērķorientēti, un to darbības joma un intensitāte ir rūpīgi pielāgota.

- **Juridiskā instrumenta izvēle**

Ietekmes novērtējuma ziņojumā konstatēts, ka ar nelegislatīviem pasākumiem, piemēram, ieteikumiem vai pamatnostādņēm, nevar sasniegt iniciatīvas mērķus (Ietekmes novērtējuma ziņojuma 5.2.1. iedaļa).

Direktīva noteiktu saskaņotu tiesību un pienākumu kopumu, vienlaikus ļaujot dalībvalstīm šos noteikumus integrēt valsts līgumtiesībās. Tas arī sniegtu dalībvalstīm iespēju lemt par labāko veidu, kā piemērot direktīvu un sankcijas par tās noteikumu pārkāpšanu. Visbeidzot, ar šo priekšlikumu tiks grozīts tikai spēkā esošais juridiskais instruments.

3. **EX POST IZVĒRTĒJUMU, APSPRIEŠANOS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM UN IETEKMES NOVĒRTĒJUMU REZULTĀTI**

- **Ex post izvērtējumi / spēkā esošo tiesību aktu atbilstības pārbaudes**

Komisija 2019. gadā publicēja pirmo ziņojumu par KCD noteikumiem, kas attiecas uz tiešsaistes rezervācijām, ko veic dažādās tirdzniecības vietās¹². Ziņojumā norādīts uz problēmām, jo īpaši saistībā ar saistītiem ceļošanas pakalpojumiem, piemēram, jēdziena neskaidrību un grūtībām nošķirt kompleksos pakalpojumus un saistītos ceļošanas pakalpojumus.

Komisija 2021. gadā publicēja izsmēlošu ziņojumu par direktīvas 26. pantā noteikto KCD piemērošanu¹³. Ziņojumā tika apzinātas dažas problēmas, kas saistītas ar direktīvas piemērošanu parastos apstākļos un krīzes laikā, jo īpaši attiecībā uz atmaksām lielas krīzes laikā, piemēram, Covid-19 pandēmijas laikā.

Kā minēts 2020. gada novembra Jaunajā patērētāju aizsardzības programmā, Komisija veica izvērtējumu, vienlaikus veicot arī KCD ietekmes novērtējumu¹⁴.

Izvērtējumā secināts, ka direktīvai joprojām ir ES pievienotā vērtība. Tajā ir secināts, ka direktīvas mērķi atbilst ceļotāju un komplekso pakalpojumu organizatoru / mazumtirgotāju prognozētajām vajadzībām direktīvas pieņemšanas brīdī un ka tie joprojām ir aktuāli. Tomēr norises tirgū (galvenokārt arvien plašākas digitalizācijas un uzņēmējdarbības prakses izmaiņu dēļ), praktiskā pieredze direktīvas piemērošanā un Covid-19 pandēmijas izraisītās problēmas atklāja, ka direktīva nepietiekami atbilst dažām patērētāju vajadzībām (avansa maksājumu aizsardzība un atmaksāšana, dažu noteikumu sarežģītība, informācijas sniegšana). Komisija konstatēja, ka ir nepieciešama turpmāka rīcība. Tāpēc novērtējumā secināts, ka KCD ir bijusi tikai daļēji efektīva, veicinot pienācīgu iekšējā tirgus darbību un panākot augstu un pēc iespējas vienādāku patērētāju aizsardzības līmeni.

Izvērtējumā konstatētās problēmas var strukturēt kā trīs galvenās problēmas.

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM:2019:270:FIN>.

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=COM:2021:90:FIN>.

¹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52020DC0696>.

Pirmā problēma ir saistīta ar *atmaksu par atceltiem kompleksajiem pakalpojumiem*, jo īpaši lielas krīzes laikā. Galvenie iemesli ir avansa maksājumu prakse, organizatoru likviditātes trūkums, saskaroties ar daudziem vienlaicīgiem atmaksas pieprasījumiem, un juridiskā nenoteiktība saistībā ar vaučeru izmantošanu. Tā kā organizatori izmanto no ceļotājiem saņemtās pirmās iemaksas, lai iepriekš samaksātu par konkrētiem kompleksajiem pakalpojumiem, viņi ir atkarīgi no pakalpojumu sniedzēju veiktās atmaksas, lai varētu ceļotājiem atlīdzināt izdevumus, ja komplekssais pakalpojums tiek atcelts.

Pandēmijas laikā daudzi organizatori no pakalpojumu sniedzējiem (piemēram, aviosabiedrībām un viesnīcām) nesaņēma (ātru) atmaksu, tāpēc nevarēja atlīdzināt ceļotāju izdevumus obligātajā 14 dienu termiņā. KCD nav ietverti uzņēmumu savstarpējās attiecības regulējoši noteikumi par atmaksu tcelšanas gadījumā. Tajā nav arī noteikumu par vaučeru izmantošanu. Pandēmijas laikā organizatori ceļotājiem bieži piešķir vaučerus, nevis atmaksāja naudu par atceltajiem pakalpojumiem, un ceļotāju tiesības saistībā ar šiem vaučeriem bija neskaidras. Vairākas dalībvalstis pat pieņēma pagaidu noteikumus, kas ļāva organizatoriem izsniegt vaučerus bez ceļotāju piekrišanas, vai apturēja viņu tiesības uz atmaksu saskaņā ar KCD, tādējādi radot pamatu pārkāpuma procedūras uzsākšanai. Komisija 2020. gada maijā pieņēma ieteikumu par pandēmijas laikā izsniegtajiem izvēles vaučeriem¹⁵. Šā ieteikuma ieviešana dalībvalstīs bija nevienmērīga.

Otra problēma ir saistīta ar to, ka ceļotāju veiktie avansa maksājumi nav pietiekami aizsargāti pret organizatora *maksātnespēju*. Aizsardzība maksātnespējas gadījumā attiecībā uz vaučeriem un tiesības uz atmaksu, kas izriet no atcelšanas, dalībvalstīs ir atšķirīgas¹⁶. Pastāv arī būtiskas atšķirības starp valstu aizsardzības sistēmām maksātnespējas gadījumā¹⁷. Dažās dalībvalstīs komplekso pakalpojumu organizatoriem ir grūti iegūt aizsardzību maksātnespējas gadījumā vai arī apdrošināšanas risinājumi var būt dārgi, jo īpaši krīzes laikā^{18,19}.

Trešā problēma ir saistīta ar *KCD īstenošanas grūtībām*. Daži noteikumi nav pietiekami skaidri, tajos ir nepilnības vai tie ir pārāk sarežģīti, tādējādi praksē veicinot atšķirīgu patērētāju aizsardzības līmeni un konkurences izkropļojumus. Tas attiecas, piemēram, uz jēdzienu “saistītā tiešsaistes rezervācijas procesā iegādāti kompleksi pakalpojumi”²⁰ un noteikumiem par saistītiem ceļojumu pakalpojumiem, atmaksas pieprasījumu un vaučeru reglamentēšanu, izmantojot aizsardzību maksātnespējas gadījumā, kā arī uz noteikumiem par atcelšanu nenovēršamu un ārkārtas apstākļu dēļ. Turklāt ceļotājiem ne vienmēr ir skaidrs,

¹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32020H0648>.

¹⁶ Patlaban dalībvalstu prakse ir atšķirīga. Sešas dalībvalstis, kas atbildēja uz Komisijas apspriešanās procesā uzdotajiem jautājumiem, jau zināmā mērā reglamentē vaučeru izmantošanu un/vai atmaksas pieprasījumus, izmantojot aizsardzību maksātnespējas gadījumā, bet sešas dalībvalstis to nedara.

¹⁷ KCD apzināti atstāj dalībvalstu ziņā sīkāk izstrādāt savas valsts sistēmas aizsardzībai maksātnespējas gadījumā, ja vien sistēma atbilst 17. pantā un 39.–40. apsvērumā noteiktajiem kritērijiem. Tādējādi šīs sistēmas var būt balstītas uz (publiskiem vai privātiem) fondiem, apdrošināšanu vai banku garantijām, tāpēc Savienībā ir dažādas sistēmas aizsardzībai maksātnespējas gadījumā.

¹⁸ 2022. gada 10. novembra centrālo kontaktpunktu sanāksmes ziņojums,

<https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/meetings/consult?lang=en&meetingId=45937&fromExpertGroups=true>.

¹⁹ Mērķorientēta aptauja valsts kompetentās iestādes (maksātnespēja) vajadzībām, atbildes uz 6. jautājumu, kas liecina, ka uz apdrošināšanu balstīto risinājumu cenas ir palielinājušās.

²⁰ Šis jēdziens 3. panta 2. punkta b) apakšpunkta v) punktā ir definēts šādi: “vismaz divu dažādu veidu ceļojuma pakalpojumu apvienojums viena un tā paša ceļojuma vai to pašu brīvdienu nolūkā, ja (...) [minētie pakalpojumi ir] nopirkti no atsevišķiem tirgotājiem, izmantojot saistītus tiešsaistes rezervācijas procesus, ja ceļotāja vārds, maksājuma informācija un e-pasta adrese tiek nosūtīti no tirgotāja, ar kuru ir noslēgts pirmais līgums, citam tirgotājam vai citiem tirgotājiem un līgums ar pēdējo tirgotāju vai tirgotājiem tiek noslēgts ne vēlāk kā 24 stundas pēc pirmā ceļojuma pakalpojuma rezervācijas apstiprinājuma.”

kāda loma ir dažādām pusēm (organizatoriem, mazumtirgotājiem un pakalpojumu sniedzējiem), tostarp attiecībā uz atmaksu. Visbeidzot, standarta informācijas veidlapas ir grūti izmantot, un tās varētu būt lietotājam ērtāk lietojamas.

- **Apspriešanās ar ieinteresētajām personām**

Komisija veica daudzus apspriešanās pasākumus, tostarp publiskas un mērķorientētas apspriedes ar ieinteresētajām personām. Apspriešanās bija tik plaša, cik tas bija iespējams, lai apkopotu informāciju, pierādījumus un skaidrojumus par dažādu ieinteresēto personu kategoriju (piemēram, ceļotāju/patērētāju, tūrisma operatoru, fizisko un tiešsaistes ceļojumu aģentūru, pārvadātāju, valsts iestāžu, aizsardzības fondu maksātnespējas gadījumā, patērētāju un uzņēmumu asociāciju, akadēmisko aprindu un nevalstisko organizāciju) vajadzībām. Sarunā ar ieinteresētajām personām galvenā uzmanība tika pievērsta šādiem trim konkrētiem mērķiem:

- uzlabot ceļotāju avansa maksājumu aizsardzību un viņu tiesības uz ātru jau veikto maksājumu atmaksu atcelšanas gadījumā, tostarp lielas krīzes apstākļos, vienlaikus saglabājot komplekso pakalpojumu organizatoru likviditāti (risinot 1. problēmu);
- stiprināt ceļotāju aizsardzību pret organizatoru maksātnespēju, tostarp lielas krīzes gadījumā, vienlaikus nodrošinot vienlīdzīgus konkurences apstākļus iekšējā tirgū (risinot 2. problēmu);
- palielināt KCD juridisko noteiktību un izpildāmību, precizējot un/vai vienkāršojot dažus direktīvas noteikumus, kurus varētu interpretēt atšķirīgi vai kurus ieinteresētajām personām ir grūti piemērot praksē (risinot 3. problēmu).

Apspriešanās procesā, kas sākās ar uzaicinājuma iesniegt pierādījumus publicēšanu 2021. gada augustā un turpinājās līdz 2023. gada maijam, Komisija izmantoja dažādas apspriešanās metodes un formas. Tās bija šādas:

- A apspriešanās par sākotnējo ietekmes novērtējumu un 13 nedēļu ilga atklāta sabiedriskā apspriešana, lai iegūtu visu ieinteresēto personu viedokļus²¹;
- mērķorientēta apspriešanās ar dažādām ieinteresētajām personām (valsts iestādēm, patērētāju organizācijām, uzņēmēju apvienībām), galvenokārt pēc vairākiem semināriem un sanāksmēm;
- mērķorientēti tematiskie semināri tiešsaistē, tostarp ieinteresēto personu ekspertu grupas sanāksmes, lai atbalstītu KCD piemērošanu²². Lai sagatavotos Komisijas rīkotajām sanāksmēm, iepriekš tika izsūtītas anketas un diskusiju dokumenti;
- tiešsaistes semināri, ko organizēja ārējais konsultants, lai informētu dalībniekus (uzņēmumu apvienības un individuālus uzņēmumus, tostarp ceļojumu nozares uzņēmumus, patērētāju organizācijas un Eiropas patērētāju centrus) par pētījuma gaitu un interaktīvā formātā apkopotu informāciju par galvenajiem secinājumiem;
- ieinteresēto personu (piemēram, Eiropas Ceļojumu un tūrisma garantiju fondu asociācijas, Eiropas Ceļojumu aģentu un tūrisma operatoru asociācijas) organizētie semināri sniedza iespēju apkopot ieinteresēto personu sniegtos datus par aizsardzību maksātnespējas gadījumā ceļojumu nozarē un par avansa maksājumiem;

²¹ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13117-Package-travel-review-of-EU-rules_lv.

²² <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert-groups/consult?lang=en&groupId=3617&fromMeetings=true&meetingId=45600>.

- mērķorientēti apsekojumi, ko veica ārējais konsultants, lai apkopotu informāciju par ieinteresēto personu viedokļiem un pieredzi attiecībā uz pašreizējām tirgus tendencēm komplekso ceļojumu jomā, tostarp par tiesībām atcelt ceļojumus, vaučeru izmantošanu un atmaksu. Mērķis bija arī apzināt galvenās problēmas, kas saistītas ar spēkā esošajiem tiesību aktiem, primārās izmaksas un ieguvumus;
- ārējā konsultanta veiktas intervijas divos posmos, kas ietvēra intervijas par darbības jomas noteikšanu un pilna apjoma intervijas ar ieinteresētajām personām;
- tehniskā vai politiskā līmeņa sanāksmes. KCD pārskatīšana tika apspriesta arī politiskā līmenī, jo īpaši neoficiālās ministru sanāksmēs dažādu Padomes prezidentūru laikā;
- divpusējas tiešsaistes sanāksmes ar plašu ieinteresēto personu loku;
- patērētāju asociāciju, uzņēmumu asociāciju un valsts iestāžu nostājas dokumenti;
- platformas “Gatavi nākotnei” 2022. gada 22. marta atzinums²³. Savā atzinumā par KCD platforma “Gatavi nākotnei” konstatēja piecas problēmas un sniedza piecus saistītus ierosinājumus.

Atgriezeniskā saite par apspriešanās pasākumiem liecināja, ka:

- lielākā daļa ieinteresēto personu apstiprināja, ka Covid-19 pandēmijas laikā ceļotāji no visām dalībvalstīm saskārās ar lielām grūtībām 14 dienu laikā atgūt avansa maksājumus par atceltajiem pakalpojumiem. Patērētāju organizācijas un daudzas valstu iestādes uzskatīja, ka būtu jānostiprina ceļotāju veikto avansa maksājumu aizsardzība.
- Tajā pašā laikā organizatori norādīja uz grūtībām atgūt pakalpojumu sniedzējiem veiktos maksājumus. Daži pakalpojumu sniedzēji, jo īpaši aviosabiedrības, pieprasa pilnu priekšapmaksu. Lielākā daļa uzņēmumu norādīja, ka tie atzinīgi vērtētu jaunu ES noteikumu, kas paredzētu, ka pakalpojumu sniedzējiem jāatmaksā nauda organizatoriem noteiktā termiņā, kas ir īsāks par 14 dienām.
- Lielākā daļa patērētāju organizāciju un valsts iestāžu uzskatīja, ka atšķirīgās Savienības dalībvalstīs spēkā esošās aizsardzības sistēmas maksātnespējas gadījumā dažās dalībvalstīs noteica augstāku aizsardzības līmeni pret organizatoru maksātnespēju un citās dalībvalstīs — nepietiekamu ceļotāju aizsardzību. Tomēr netika sniegti konkrēti piemēri, kas pamatotu šo viedokli.
- ISaskaņā ar ziņoto informāciju dažās dalībvalstīs organizatori saskārās ar grūtībām iegūt aizsardzību maksātnespējas gadījumā, lai segtu avansa maksājumus un repatriāciju. Tas ir tāpēc, ka tirgū nav pietiekamu apdrošināšanas risinājumu vai arī apdrošināšanas risinājumi tiek piedāvāti tikai par pārāk augstām cenām, jo īpaši krīzes laikā. Pastāv arī atšķirīga prakse attiecībā uz atlīdzības pieprasījumu un vaučeru regulējumu gadījumos, kad kompleksais pakalpojums tiek atcelts, pirms organizators kļūst maksātnespējīgs.
- Lielākā daļa ieinteresēto personu saskārās ar grūtībām, īstenojot KCD (saistībā ar jēdziena “saistītā tiešsaistes rezervācijas procesā iegādāti kompleksi pakalpojumi” un “saistīti ceļojumu pakalpojumi” interpretāciju un piemērošanu), veicot dažus informācijas sniegšanas pienākumus un pārliecinoties par to, vai komplekso ceļojumu līguma atcelšana ir pamatota ar nenovēršamiem un ārkārtējiem apstākļiem. Šīs grūtības kļuva redzamas Covid-19 laikā.
- Patērētāju organizācijas aicināja ieviest lielāku skaidrību par to, kad “nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu dēļ” var lauzt līgumu, kā arī par oficiālo brīdinājumu par ceļošanu atbilstību, pierādījumiem un juridisko spēku. Lielākā daļa valstu kompetento iestāžu aicināja

²³ https://commission.europa.eu/law/law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/refit-making-eu-law-simpler-less-costly-and-future-proof/fit-future-platform-f4f/adopted-opinions_lv#adoptedopinions2022.

precizēt noteikumus, kas reglamentē ceļojuma atcelšanu. Ceļotāji un uzņēmumi uzskatīja, ka tas, ka nav noteikumu par “brīdinājumiem par ceļošanu”, mazina “nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu” definīcijas lietderību.

Pieņemot lēmumu par to, kuriem risinājumiem dot priekšroku, Komisija ņēma vērā visus saņemtos komentārus. Plašāka informācija par apspriešanos ir sniegta ietekmes novērtējuma 3. pielikumā.

- **Ekspertu atzinumu pieprasīšana un izmantošana**

Komisija nolīga ārējus ekspertus, lai tie veiktu pētījumu, kurā apkopotu pierādījumi, kas tika izmantoti ietekmes novērtējumā un šā priekšlikuma sagatavošanā. Rezultātā tika izstrādāts “Pētījums, lai atbalstītu Komplekso ceļojumu direktīvas izvērtējuma sagatavošanu, vienlaikus veicot ietekmes novērtējumu par tās iespējamo pārskatīšanu”²⁴.

Komisijas novērtējumā izmantota arī attiecīgā akadēmiskā literatūra un Tiesas judikatūra.

- **Ietekmes novērtējums**

Ietekmes novērtējums²⁵ tika apspriests ar Regulējuma kontroles padomi 2023. gada 5. jūlijā. Regulējuma kontroles padome 2023. gada 7. jūlijā sniedza negatīvu atzinumu, norādot, ka ziņojumā nav pietiekami skaidri izklāstīts problēmu mērogs, tirgus nepilnības un iniciatīvas konkrētie mērķi un ka ietekmes analīze nav samērīga ar problēmas apmēru. Turklāt tika konstatēts, ka ziņojumā uzreiz nav norādītas visas attiecīgās risinājumu kombinācijas un nav sniegts konsekvents risinājumu salīdzinājums. Rezultātā ietekmes novērtējuma ziņojums tika būtiski pārstrādāts. Problēmu mērogs, to pamatā esošās tirgus vai regulējuma nepilnības un šīs iniciatīvas konkrētie mērķi tika aprakstīti labāk un, cik vien iespējams, izteikti skaitļos. Pārskatītajā ziņojumā arī sniegts skaidrāks visu politikas risinājumu apraksts un tie salīdzināti lietderības, efektivitātes, saskaņotības un proporcionālītātes ziņā. Ietekmes analīze tika uzlabota vairākos aspektos, tostarp paplašinot potenciālās ietekmes kvantitatīvo novērtējumu un veicot padziļinātas jutīguma analīzes. Ziņojumā arī sīkāk izklāstīta ietekme uz MVU un izmaksu samazināšanas iespējas.

Šis ietekmes novērtējuma ziņojums 2023. gada 6. septembrī tika nosūtīts Regulējuma kontroles padomei. Regulējuma kontroles padome 2023. gada 28. septembrī sniedza pozitīvu atzinumu ar atrunām²⁶, norādot, ka ziņojumā nav pietiekami skaidri izklāstīta vispārējā ietekme uz patērētājiem un ka kvalitatīvā analīze būtu jāuzlabo, lai labāk atspoguļotu intervences pamatojumu. Regulējuma kontroles padomes atrunas ir ņemtas vērā. Tostarp tika sīkāk un skaidrāk aprakstītas pamata aplēses un kopējā ietekme uz patērētājiem. Bez tam, tika pilnveidota kvalitatīvā analīze, lai labāk atspoguļotu rīcības pamatojumu. Visbeidzot, tika sīkāk aprakstīta iespējamā ietekme uz starptautisko konkurētspēju.

Ietekmes novērtējumā tika izvērtēti dažādi likumdošanas pasākumi, ar kuriem veicot grozījumus KCD, varētu risināt konstatētās problēmas nolūkā sasniegt pārskatīšanas mērķus. Pasākumi tika sagrupēti trīs politikas risinājumos, kuros izmantotas dažādas pieejas: elastīgāki

²⁴ Gaidāmā publikācija.

²⁵ SWD(2023) 906, gaidāmā publikācija.

²⁶ SEC(2023) 540, gaidāmā publikācija.

risinājumi un minimālas izmaksas (A risinājums), stingrāki pasākumi (B risinājums) vai maksimāls iedarbīgums krīzes situācijā ar lielākām izmaksām (C risinājums).

A risinājums paredz veikt mērķtiecīgus KCD grozījumus, lai to precizētu un vienkāršotu un palielinātu tās lietderību, tostarp krīzes situācijās. Tajā ietverti noteikumi par izvēles vaučeriem, uzņēmumu savstarpējās atmaksas tiesības pakalpojumu atcelšanas gadījumā un elastīgs pirmo iemaksu ierobežojums līdz 25 %, ko var palielināt, ja tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu kompleksā pakalpojuma organizēšanu un sniegšanu. Tā mērķis ir arī nostiprināt aizsardzību maksātnespējas gadījumā, vienlaikus precizējot, ka uz vaučeriem un atmaksas prasībām attiecas aizsardzība maksātnespējas gadījumā. Tomēr tas neuzliek dalībvalstīm pienākumu izveidot rezerves fondu aizsardzībai maksātnespējas gadījumā vai krīzes fondu, kas garantē ceļotājiem ātru atmaksu lielas krīzes gadījumā.

B risinājumā ir ietverti stingrāki pasākumi, kas palielina izmaksas dažādām ieinteresēto personu kategorijām (gan uzņēmumiem, gan ceļotājiem). Piemēram, tajā noteikts stingrs pirmo iemaksu ierobežojums līdz 20 % komplekso pakalpojumu organizētājiem un obligātie vaučeri lielas krīzes gadījumā.

C risinājums ietver pasākumus, kuru mērķis ir panākt visaugstāko patērētāju aizsardzības līmeni attiecībā uz atmaksu par atceltajiem kompleksajiem pakalpojumiem un aizsardzību maksātnespējas gadījumā, jo īpaši krīzes situācijā, taču ar augstām izmaksām. Tas ietver stingru pirmo iemaksu ierobežojumu līdz 20 % komplekso ceļojumu organizētājiem un nodrošinātājiem, kā arī obligātu krīzes fonda izveidi.

Kopumā vislabākie rezultāti ir A risinājumam. Lai gan tajā nav ietverti visiedarbīgākie pasākumi konstatēto problēmu risināšanai visos aspektos un tas nenodrošina maksimālu patērētāju aizsardzību, šis risinājums tomēr sniedz ievērojamus ieguvumus ceļotājiem un uzņēmumiem, tostarp attiecībā uz gatavību nākamajām krīzēm, un tā īstenošanas izmaksas ir viszemākās. A risinājums ir visefektīvākais un konsekventākais no trim novērtētajiem risinājumiem.

Tādējādi vēlmais risinājums paredz ierobežot pirmās iemaksas līdz 25 % no kompleksā pakalpojuma kopējās cenas, ļaujot organizatoram pieprasīt atlikušo maksājumu četras nedēļas pirms kompleksā ceļojuma sākuma. Tomēr organizatori saglabā iespēju pieprasīt lielāku pirmo iemaksu, ja tā ir pamatota ar nepieciešamību veikt lielākus avansa maksājumus pakalpojumu sniedzējiem vai segt citas izmaksas, kas saistītas tieši ar kompleksā pakalpojuma organizēšanu un sniegšanu, ja šīs izmaksas ir jāsedz rezervācijas brīdī²⁷. Kopumā slogs uzņēmumiem joprojām būtu neliels, un varētu gaidīt tikai nelielu cenu pieaugumu ceļotājiem.

Turklāt, ja attiecīgais pakalpojums netiek sniegts, stātos spēkā tiesības uz atmaksu starp uzņēmumiem. Šādā gadījumā organizators būtu tiesīgs septiņu dienu laikā pēc pakalpojuma atcelšanas vai neizpildes atgūt pakalpojumu sniedzējam(-iem), piemēram, aviosabiedrībām un viesnīcām, veiktos maksājumus. Tas ļautu organizatoriem veikt atmaksu ceļotājiem direktīvā noteiktajā 14 dienu termiņā, vienlaikus saglabājot savu likviditāti. Ja ceļojumu pakalpojumu sniedzējs atceļ vai citādi nesniedz kompleksajā pakalpojumā iekļauto pakalpojumu, bet kompleksā ceļojuma līgums turpina būt spēkā, tiesībām uz atmaksu septiņu dienu laikā būtu

²⁷Šis pasākums atbilstu pašreizējai praksei Vācijā, kur, pamatojoties uz valsts judikatūru par negodīgiem līguma noteikumiem, pirmās iemaksas ir ierobežotas līdz 20 % rezervācijas veikšanas brīdī, bet pārējā summa jāsamaksā ne vēlāk kā 30 dienas pirms ceļojuma sākuma. Izņēmums no šā vispārējā noteikuma ir priekšapmaksa, kas var būt lielāka par 20 %, ja organizators to pienācīgi pamato ar izdevumiem, kas rodas līguma noslēgšanas brīdī.

jānodod organizatoriem iespēja nodrošināt ceļotājiem alternatīvus pasākumus. Turklāt organizatori varētu piedāvāt vaučerus kā alternatīvu atmaksai, ja tiktu ievērotas īpašas garantijas, kas lielā mērā atbilst Komisijas 2020. gada ieteikumam.

Visbeidzot, dalībvalstis var paredzēt mehānismus, kas nodrošina atmaksāšanu ceļotājiem saskaņā ar juridiskajām prasībām, piemēram, gadījumos, kad kompleksie pakalpojumi tiek atcelti nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu dēļ un kad organizatori nespēj izpildīt savus atmaksas pienākumus. Ja dalībvalstis ievieš vai saglabās šādus mehānismus, tām būs pienākums par tiem informēt Komisiju un citu dalībvalstu centrālos kontaktpunktus. Šādus mehānismus parasti finansē tikai ar organizatoru iemaksām. Tikai izņēmuma gadījumos šādus mehānismus var līdzfinansēt dalībvalstis, un to ieviešana neskar Savienības noteikumus par valsts atbalstu. Šis noteikums ilgtermiņā būtu izmaksu ziņā neitrāls. Kopumā šie pasākumi uzlabos patērētāju aizsardzību, uzņēmumiem (komplekso ceļojumu organizētājiem un pakalpojumu sniedzējiem) radot tikai nelielas izmaksas.

Lai labāk aizsargātu ceļotājus pret organizatoru maksātnespēju, priekšlikuma mērķis ir padarīt stingrākus KCD noteikumus par maksātnespēju. Dalībvalstis turpinās pašas izlemt, kā vislabāk īstenot efektīvu aizsardzības sistēmu maksātnespējas gadījumā, taču priekšlikumā ir iekļautas papildu specifikācijas. Dalībvalstīm būs jāuzrauga organizatoru īstenotie aizsardzības pasākumi maksātnespējas gadījumā un jāpārbauda šo pasākumu tirgus, un, ja nepieciešams, tās var pieprasīt otru aizsardzības līmeni, piemēram, rezerves fondu. Tā kā KCD jau ir noteikts konkrēts aizsardzības līmenis maksātnespējas gadījumā un tā kā vēlmais risinājums tikai precizētu, kā sasniegt šo mērķi, šis precizējums, visticamāk, nepalielinās izmaksas. Priekšlikumā arī paskaidrots, ka uz vaučeri, kas tiek piedāvāti atmaksas vietā, un neizpildītiem baudas atmaksas prasījumiem attiecas aizsardzība maksātnespējas gadījumā. Tāpēc praksē tas var nedaudz palielināt aizsardzības maksātnespējas gadījumā izmaksas uzņēmumiem tajās dalībvalstīs, kurās uz vaučeri un atmaksas prasībām pašlaik neattiecas aizsardzība maksātnespējas gadījumā. Šo izmaksu pieaugumu var pārnest uz ceļotājiem. Tajā pašā laikā šis pasākums būs izdevīgs organizatoriem, jo palielinās vaučeru pievilcību ceļotājiem. Tādējādi kopumā izmaksu pieaugums varētu būt ierobežots.

Visbeidzot, ar priekšlikumu no KCD svītrot vienu saistīto ceļošanas pakalpojumu veidu (saistīto ceļošanas pakalpojumu a) veids) un trīs informācijas veidlapas. Tajā paredzēts grozīt jēdziena “saistītā tiešsaistes rezervācijas procesā iegādāti kompleksi ceļojumi” un jēdziena “vienā tirdzniecības vietā iegādāti kompleksi ceļojumi” definīciju. Tas ļautu īstenot vienkāršošanu, nodrošināt skaidrākus un izpildāmākus noteikumus un saprotamāku informāciju ceļotājiem, kā to pieprasa daudzas ieinteresētās personas, vienlaikus saglabājot vai palielinot pašreizējo patērētāju aizsardzības līmeni. Tiks norādīts, ka oficiāli brīdinājumi par ceļošanu ir svarīgs elements, nosakot, vai komplekso ceļojumu nevar nodrošināt nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu dēļ, vienlaikus saglabājot principu, ka katrs gadījums tiek izvērtēts atsevišķi. Tiek arī ierosināts precizēt, ka, izvērtējot ceļotāju tiesības atcelt komplekso pakalpojumu nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu dēļ, var ņemt vērā apstākļus izbraukšanas, dzīvesvietas un galamērķa valstī. Visbeidzot, priekšlikumā tiks precizētas dažādu dalībnieku lomas, bet juridiskais pienākums atmaksāt avansa maksājumus joprojām attieksies uz organizatoru. Šīs izmaiņas nodrošinās lielāku skaidrību gan ceļotājiem, gan komplekso pakalpojumu organizētājiem, tādējādi tām būtu jānodrošina uzņēmumu administratīvo izmaksu un patērētājiem radītā kaitējuma samazināšanās.

Piemērojot vēlamo risinājumu, patērētāji gūs labumu no tā, ka vienkāršoti un precizēti noteikumi ierobežos noteikumu apiešanas iespējas un precizēs ceļotājiem pieejamo informāciju, tādējādi samazinot juridisko strīdu skaitu un līdz ar to ietaupot visu ieinteresēto personu laiku, izmaksas un pūles. Paredzams, ka apmaiņā pret šiem ceļotājiem

nodrošinātajiem ieguvumiem komplekso pakalpojumu cenas nedaudz palielināsies (t. i., par 0,3 %), jo sagaidāms, ka organizatori (un pakalpojumu sniedzēji) potenciālo izmaksu pieaugumu novirzīs uz patērētājiem. Tomēr šis nelielais cenu pieaugums ir nenozīmīgs salīdzinājumā ar citiem faktoriem, tostarp ļoti augsto inflāciju, kas pēdējos divos gados ir skārusi lielāko daļu valstu, tostarp ES dalībvalstis. Turklāt nesen Apvienotajā Karalistē veiktā aptauja par *ATOL* reformām²⁸ un ES patērētāju organizāciju^{29,30} sniegtie komentāri liecina, ka dažkārt ceļotāji izvēlas maksāt ievērojami vairāk, lai saņemtu lielāku aizsardzību. Tāpēc nav sagaidāms, ka vēlamajā politikas risinājumā iekļautie pasākumi samazinās komplekso pakalpojumu izmantošanu no ceļotāju puses.³¹ Kopumā vēlamā politikas risinājuma īstenošanas rezultātā patērētāju stāvoklis būs labāks nekā *status quo* gadījumā.

Runājot par ietekmi uz vidi, daži politikas pasākumi var izraisīt nelielu komplekso pakalpojumu cenu pieaugumu. Cenu paaugstināšanas rezultātā, iespējams, varētu samazināties pārdoto komplekso pakalpojumu skaits. Tomēr maz ticams, ka jebkurš cenu pieaugums, kas varētu būt tieši saistīts ar izmaiņām direktīvā, samazinās kopējo ceļojumu skaitu un līdz ar to arī ceļojumu nozares oglekļa pēdu, jo patērētāji var vienkārši izvēlēties atsevišķus pakalpojumus. Paredzams, ka ierosinātie politikas pasākumi arī nepalielinās ceļošanas radīto oglekļa pēdu, tāpēc nav paredzams, ka tiem būs būtiska ietekme uz vidi. Tāpēc priekšlikums atbilst Eiropas zaļā kursa un Eiropas klimata likuma mērķiem³² vides jomā un principam “nenodari būtisku kaitējumu”³³.

Paredzams, ka ierosinātajām politikas izmaiņām būs neitrāla ietekme uz principu “digitāls pēc noklusējuma”. Attiecībā uz sociālo ietekmi jebkura ietekme uz patērētāju aizsardzību, patērētāju uzticēšanos un ienākumu sadali ir iekļauta ekonomiskajā ietekmē uz ceļotājiem un uzņēmumiem.

• **Normatīvā atbilstība un vienkāršošana**

Direktīvas pārskatīšana dos labumu gan ceļotājiem, gan ceļojumu uzņēmumiem. Tā radītu arī zināmas izmaksas uzņēmumiem, ko varētu novirzīt uz ceļotājiem. Tomēr sagaidāms, ka pārskatīšana arī samazinās slogu uzņēmumiem, jo īpaši pateicoties lielākai juridiskai skaidrībai un vienkāršošanai. Turklāt dažas dalībvalstis jau ir pieņēmušas vairākus pasākumus, kas varētu izraisīt mērenu izmaksu pieaugumu. Līdz ar to šajās dalībvalstīs uzņēmumiem neradīsies papildu izmaksas.

Attiecībā uz valsts pārvaldes iestādēm radītā sloga mazināšanu paredzams, ka lielāka juridiskā skaidrība un vienkāršots tiesiskais regulējums palielinās atbilstības līmeni un padarīs izpildi efektīvāku. Turklāt dalībvalstis var apzināt paraugpraksi, iepazīstoties ar informāciju par

²⁸ https://consultations.caa.co.uk/corporate-communications/itol-reform-request-for-further-information/user_uploads/itol-reform-request-for-further-information--cap2496-.pdf.

²⁹ BEUC, VZV un DECO atbildes uz atklātās sabiedriskās apspriešanas 1. jautājumu.

³⁰ BEUC nostājas dokuments, 11. lpp., https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/beuc-x-2021-115_package_travel_directive_beuc_s_views_on_how_to_regain_consumer_trust_in_the_tourism_sector.pdf

³¹ Tomēr jāatzīmē, ka, ņemot vērā ceļojumu pakalpojumu lielo cenu elastību, nevar pilnībā izslēgt zināmu ietekmi uz pārdošanas apjomiem mazbudžeta ceļotājiem. Skatiet arī 8. pielikumu.

³² Regula (ES) 2021/1119.

³³ “Nenodari būtisku kaitējumu” nozīmē neatbalstīt vai neveikt saimnieciskas darbības, kas būtiski kaitē kādam vides mērķim attiecīgā gadījumā Regulas (ES) 2020/852 17. panta nozīmē.

citām dalībvalstīm, kas jau ir īstenojušas pasākumus, kuri saskaņā ar vēlamo politikas risinājumu ir brīvprātīgi.

Saskaņā ar izvērtējumu 2019. gadā aptuveni 99 % organizatoru Savienībā bija MVU. 96 % uzņēmumu, kas piedalījās sabiedriskajā apspriešanā, ir MVU, no kuriem lielākā daļa ir mikrouzņēmumi. Ņemot vērā MVU un mikrouzņēmumu lielo īpatsvaru nozarē, ierobežotā ietekme uz visu uzņēmumu izmaksām raksturo arī MVU un mikrouzņēmumu stāvokli. MVU un mikrouzņēmumi gūs labumu no dažiem pasākumiem, piemēram, no jaunajām uzņēmumu savstarpējās atmaksas tiesībām un no iespējas piedāvāt ceļotājiem vaučerus atmaksas vietā tādā pašā veidā, kā to drīkst darīt lielie uzņēmumi. Tāpēc nebūtu pamatoti piemērot mikrouzņēmumiem atbrīvojumu vai ierosināt pārejas periodus. Izstrādājot direktīvas pārskatīšanā iekļautos pasākumus, Komisija ņēma vērā mikrouzņēmumu viedokli un īpatnības.

Pēdējos gados arvien biežāk komplekso ceļojumu līgumu slēgšanai tiek izmantoti tiešsaistes kanāli. Šī tendence jau tika ņemta vērā, 2015. gadā pārskatot iepriekšējo KCD. Lai gan daži noteikumi, piemēram, par saistītiem ceļošanas pakalpojumiem un iespējamām ar tiem saistītām izmaiņām, var attiekties uz pārdošanu tiešsaistē, nav paredzams, ka novērtētie politikas pasākumi būtiski ietekmēs digitalizāciju. Tādējādi paredzams, ka ierosinātajai direktīvas pārskatīšanai būs neitrāla ietekme uz principu “digitāls pēc noklusējuma”.

• **Pamattiesības**

Eiropas Savienības Pamattiesību harta aizsargā plašu tiesību klāstu patērētāju tiesību un iekšējā tirgus jomā.

Ierosinātā direktīva nerada negatīvu ietekmi uz pamattiesībām un tās neierobežo. Iekšējā tirgus darbības uzlabošana komplekso ceļojumu nozarē, domājams, sniegs iespēju lielākam skaitam ES pilsoņu izmantot savas tiesības ar skaidrākiem nosacījumiem. Turklāt paredzams, ka pārskatītā KCD veicinās pilsoņu brīvu pārvietošanos gan ES iekšienē, gan ārpus tās, jo tiks pieņemti vienkāršāki un skaidrāki tiesību akti attiecībā uz komplekso ceļojumu pakalpojumiem un nostiprinātas ceļotāju tiesības saņemt atmaksu organizatora maksātnespējas gadījumā vai atsevišķos ārkārtas krīzes periodos. Paredzams, ka ierosinātie vienkāršojoši un uzlabota informācija ceļotājiem arī pozitīvi ietekmēs cilvēkus ar invaliditāti.

Lai gan ierosinātā pārskatīšana var palielināt darījumu izmaksas dažiem uzņēmumiem, tā arī samazinās dažas izmaksas, pateicoties vienkāršošanai un uzlabotai juridiskajai noteiktībai, ko nodrošinās pārskatīšana. Paredzams, ka turpmāka saskaņošana izlīdzinās konkurences apstākļus un tādējādi veicinās pārrobežu tirdzniecības un/vai pakalpojumu attīstību Eiropas Savienībā komplekso ceļojumu nozarē.

Kopumā ierosinātajā direktīvā ietvertais politikas pasākumu kopums ir vērsts uz to, lai panāktu līdzsvaru starp patērētāju tiesībām un tiesībām veikt uzņēmējdarbību komplekso ceļojumu nozarē.

4. IETEKME UZ BUDŽETU

Priekšlikums neparedz papildu resursu izmantošanu no Eiropas Savienības budžeta.

5. CITI ELEMENTI

• **Īstenošanas plāni un uzraudzīšanas, izvērtēšanas un ziņošanas kārtība**

Dalībvalstīs direktīva jātransponē 18 mēnešu laikā pēc tās stāšanās spēkā, un dalībvalstīm, izmantojot *Themis*, jāpaziņo Komisijai valsts transponēšanas pasākumi. Komisija ir gatava dalībvalstīm sniegt tehnisku atbalstu direktīvas īstenošanā.

Komisija pārskatīs direktīvas īstenošanu piecus gadus pēc tās stāšanās spēkā un vajadzības gadījumā ierosinās tiesību aktu grozījumus. Tā uzraudzīs progresu iniciatīvas mērķu sasniegšanā, sekojot līdzi vairākiem pamatrādītājiem (uzskaitīti ietekmes novērtējuma ziņojumā). Uzraudzības satvars tiks pielāgots atbilstoši galīgajām juridiskajām un īstenošanas prasībām.

• **Detalizēts konkrētu priekšlikuma noteikumu skaidrojums**

Ar šā priekšlikuma 1. pantu Direktīvu (ES) 2015/2302 groza šādi.

3. panta 2. punkts (komplekss pakalpojums). Kompleksa pakalpojuma definīcija ir pielāgota, lai atspoguļotu, ka gadījumos, kad pakalpojumi tiek pirkti no atsevišķiem tirgotājiem, izmantojot saistītus tiešsaistes rezervēšanas procesus, tie tiek uzskatīti par kompleksu pakalpojumu, ja viens tirgotājs nodod ceļotāja personas datus citam tirgotājam. Dažādu veidu ceļojuma pakalpojumu rezervācijas vienam un tam pašam ceļojumam vai brīvdienām vienā tirdzniecības vietā īsā laikposmā tiek uzskatītas par kompleksajiem pakalpojumiem tāpat kā dažādu veidu ceļojuma pakalpojumu rezervācijas vienam un tam pašam ceļojumam vai brīvdienām vienā tirdzniecības vietā, ja pakalpojumi tiek izvēlēti pirms pirmā līguma noslēgšanas ar ceļotāju. Tādējādi tiek novērsta 3. panta 5. punkta a) apakšpunktā definētā kompleksa pakalpojuma un saistīta ceļojumu pakalpojuma definīciju pašreizējā pārklāšanās. Attiecīgi 3. panta 5. punkta a) apakšpunktu svīturo. Pārskatītajā direktīvā arī precizēts, ka par kompleksu pakalpojumu nav uzskatāms viena vai vairāku veidu pakalpojumu, kas saistīti ar transportu, izmitināšanu vai auto nomu, apvienojums ar vienu vai vairākiem citiem tūrisma pakalpojumiem, kas neveido vairāk kā 25 % no apvienojuma vērtības un netiek reklamēti kā apvienojuma būtiska iezīme. Atsauce uz 25 % ir pārņemta no spēkā esošās direktīvas 18. apsvēruma un aizstāj formulējumu “nozīmīga daļa”.

3. panta 5. punkts (saistīti ceļojumu pakalpojumi). Šī definīcija ir vienkāršota un precizēta.

Direktīvas 5. panta 1. punktu groza, lai precizētu, ka papildus atteikuma tiesībām, samaksājot izbeigšanas maksu, ir noteikts, ka obligāti jāsniedz informācija par ceļotāja tiesībām izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu dēļ.

Jauns 5.a pants (maksājumi). Ir iekļauts jauns pants par maksājumiem. Šajā pantā noteikts, ka pirmās iemaksas principā nedrīkst pārsniegt 25 % no kompleksā pakalpojuma cenas un ka atlikušie maksājumi nav jāveic agrāk kā 28 dienas pirms kompleksā pakalpojuma sākuma. Tomēr, ja tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu kompleksā pakalpojuma organizēšanu un sniegšana, var pieprasīt lielākas pirmās iemaksas. 5.a pants neattiecas uz kompleksajiem pakalpojumiem, kas rezervēti vēlāk nekā 28 dienas pirms kompleksā pakalpojuma sākuma, un uz komplekso ceļojumu pakalpojumu dāvanu kastēm.

7. panta 2. punkts (Kompleksā ceļojuma līguma saturs un dokumenti, ko izsniedz pirms kompleksā pakalpojuma sākuma). Turpmāk līgumā būs jānorāda, ka par atmaksu atbild

organizators un ka ceļotāji ar organizatoru var sazināties ar mazumtirgotāja starpniecību saskaņā ar tiesību aktu noteikumiem. Tajā arī norādīts, ka attiecīgajai informācijas veidlapai, kas iekļauta direktīvas I pielikumā, jābūt pievienotai komplekso ceļojumu līgumam, lai tā būtu viegli pieejama ceļotājiem arī pēc pirmslīguma posma.

12. panta 2. punkts (kompleksā ceļojuma līguma izbeigšana un atteikuma tiesības pirms kompleksā pakalpojuma sākuma). Šā punkta jaunajā formulējumā par līguma izbeigšanu nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu dēļ ir ietverti papildu skaidrojumi, lai precizētu šīs atteikuma tiesības. Jaunajā formulējumā ir precizēts, ka šīs tiesības ir piemērojamas, ja rodas nenovēršami un ārkārtēji apstākļi ceļojuma galamērķī vai tā tiešā tuvumā vai ja tie ietekmē ceļojumu uz galamērķi, kā arī ja tie rodas dzīvesvietā vai izbraukšanas vietā, visos gadījumos būtiski ietekmējot kompleksā ceļojuma īstenošanu. Jaunajā formulējumā arī precizēts, ka līgumus var izbeigt, ja var pamatoti sagaidīt, ka kompleksā ceļojuma līguma izpildi būtiski ietekmēs nenovēršami un ārkārtēji apstākļi.

Jauns 12. panta 3.a punkts. Ir pievienots jauns punkts, lai precizētu, ka oficiāli iestāžu izdoti brīdinājumi par ceļošanu vai nopietni ierobežojumi, kas attiecas uz ceļojuma galamērķi vai uz laiku pēc atgriešanās no tā, ir svarīgi elementi, lai novērtētu, vai ir radušies nenovēršami un ārkārtēji apstākļi, kas būtiski ietekmē kompleksā pakalpojuma sniegšanu.

12. panta 4. punkts. Šo punktu groza, lai precizētu, ka organizatora pienākums ir atmaksāt ceļotājam naudu, ja līgums tiek izbeigts saskaņā ar 12. panta 2. punktu vai 12. panta 3. punktu neatkarīgi no tā, vai ceļotājs īpaši lūdz veikt atmaksu. Turklāt jaunā daļā paredzēts, ka gadījumos, kad dalībvalstis ievieš vai saglabā mehānismus, kuru mērķis ir nodrošināt, ka atmaksa ceļotājiem tiek veikta saskaņā ar 12. panta 4. punktu, tām par attiecīgajiem noteikumiem jāinformē Komisija un citu dalībvalstu centrālie kontaktpunkti. Jebkurš dalībvalstu līdzfinansējums šādiem mehānismiem ir iespējams tikai ārkārtas un pienācīgi pamatotos apstākļos, un to var piešķirt tikai ar nosacījumu, ka to apstiprina saskaņā ar Savienības valsts atbalsta noteikumiem.

Jauns 12.a pants (vaučeri). Ir iekļauts jauns pants par vaučeri. Tajā noteikts, ka līguma izbeigšanas gadījumā organizatori var izsniegt ceļotājiem vaučerus atmaksas vietā, taču pirms ceļotājs tos pieņem, viņš ir jāinformē, ka viņam nav pienākuma šo vaučeri pieņemt. Šādiem vaučeriem jābūt derīgiem 12 mēnešus, un to derīguma termiņu ar abu pušu piekrišanu var pagarināt vienu reizi. To vērtībai jābūt vismaz vienādam ar atmaksas summu. Tiem jābūt nododamiem un aizsargātiem pret maksātnespēju.

Ierosinātā 17. panta jaunā teksta mērķis ir panākt efektīvu un vienādu aizsardzību maksātnespējas gadījumā Eiropas Savienībā, pievienojot dažus skaidrojumus un precizējumus, daži no kuriem izriet no Direktīvas (ES) 2015/2302 apsvērumiem. Daži 17. panta punkti netiek mainīti.

17. panta 1. punkts (Aizsardzības maksātnespējas gadījumā: efektivitāte un tvērums). 17. panta 1. punkta pirmajā daļā ir precizēts, ka aizsardzība maksātnespējas gadījumā attiecas arī uz atmaksas pieprasījumiem un vaučeriem.

17. panta 2. punktu groza, lai atspoguļotu, ka nodrošinājumam jābūt pietiekamam, lai segtu atmaksu un repatriāciju izmaksas gadījumos, kad maksātnespēja iestājas laikā, kad organizatora rīcībā ir lielākās summas saimnieciskajā gadā, un ka nodrošinājumā jāņem vērā pārdoto komplekso pakalpojumu un nepieciešamo repatriāciju skaita izmaiņas salīdzinājumā ar prognozēto skaitu.

17. panta 3. punkts. Tajā norādīts, ka dalībvalstis uzrauga organizatoru īstenotos aizsardzības pasākumus maksātnespējas gadījumā, pārtrauga šo pasākumu tirgus un var pieprasīt otru aizsardzības līmeni, piemēram, rezerves fondu. Jebkurš dalībvalstu līdzfinansējums šādu prasību izpildei ir iespējams tikai ārkārtas un pienācīgi pamatotos apstākļos, un to var piešķirt tikai ar nosacījumu, ka to apstiprina saskaņā ar Savienības valsts atbalsta noteikumiem.

17. panta 6. punkts. Šā punkta jaunajā formulējumā papildus vispārīgajam kritērijam “bez nepamatotas kavēšanās” ir ietverts konkrētāks termiņš atmaksai gadījumā, ja kompleksais pakalpojums tiek atcelts maksātnespējas dēļ. Šis termiņš ir trīs mēneši pēc tam, kad ceļotājs ir iesniedzis dokumentus, kas nepieciešami pieprasījuma izskatīšanai.

Jauns 17. panta 7. punkts. Ir iekļauts jauns 6. punkts, kas ļauj dalībvalstīm noteikt mazumtirgotājiem pienākumu izmantot aizsardzību maksātnespējas gadījumā, ja tas ir pamatoti, ņemot vērā ceļotāju pakļautību riskam, atspoguļojot Direktīvas (ES) 2015/2302 41. apsvēruma formulējumu.

18. panta 2. punkts (aizsardzības maksātnespējas gadījumā savstarpēja atzīšana un administratīvā sadarbība) Šis punkts ir grozīts, lai precizētu, ka dalībvalstu centrālajiem kontaktpunktiem būtu jāapmainās arī ar informāciju par aizsardzību maksātnespējas gadījumā un ar to saistītiem jautājumiem, tostarp par atmaksām par izbeigtiem komplekso ceļojumu līgumiem.

19. pants (prasības par aizsardzību maksātnespējas gadījumā un informācijas prasības saistītiem ceļojumu pakalpojumiem). Šajā pantā ir veikti grozījumi, lai atspoguļotu saistītu ceļojumu pakalpojumu vienkāršotu jēdzienu.

22. pants (tiesības uz atlīdzinājumu un organizatoru tiesības saņemt atmaksu no pakalpojumu sniedzējiem). Pievienots jauns punkts, kurā noteikts, ka gadījumā, ja pakalpojumu sniedzēji atceļ vai nesniedz pakalpojumu, kas ir daļa no kompleksā pakalpojuma, tiem ir pienākums septiņu dienu laikā atmaksāt organizatoram par attiecīgo pakalpojumu saņemtos maksājumus.

Ir aizstāts Direktīvas (ES) 2015/2302 *I pielikums*, lai ceļotājiem sniegtu skaidrāku informāciju par viņu tiesībām.

Ir aizstāts Direktīvas (ES) 2015/2302 *II pielikums*, lai ņemtu vērā vienkāršošanu attiecībā uz saistīta ceļojuma pakalpojuma jēdzienu un lai uzlabotu šā jēdziena īstenošanu.

Šā priekšlikuma 2. pantā noteikts, ka piecus gadus pēc direktīvas stāšanās spēkā Komisijai jāiesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojums par šīs direktīvas piemērošanu, kurš ņem vērā ietekmi uz MVU. Šā priekšlikuma 3. pantā paredzēts, ka dalībvalstīm grozījumu direktīva jātransponē 18 mēnešu laikā pēc tās stāšanās spēkā. Grozījumu direktīva stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*. Dalībvalstīm būtu pienākums sākt piemērot direktīvu sešus mēnešus pēc tās transponēšanas dienas.

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA,

ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/2302, lai uzlabotu ceļotāju aizsardzības efektivitāti un vienkāršotu un skaidrotu dažus direktīvas aspektus

(Dokuments attiecas uz EEZ)

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,
ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 114. pantu,
ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,
pēc leģislatīvā akta projekta nosūtīšanas valstu parlamentiem,
ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu¹,
ņemot vērā Reģionu komitejas atzinumu²,
saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru,
tā kā:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/2302³ modernizēja komplekso ceļojumu tiesisko regulējumu, ņemot vērā tirgus un tehnoloģiju attīstību. Šīs direktīvas mērķis bija aptvert jauniešos ceļojumu pakalpojumu rezervēšanas veidus, tostarp individuāli pasūtītus ceļojumu pakalpojumus, uz kuriem neattiecas Padomes Direktīva 90/314/EEK⁴ vai kuri atradās “pelēkajā zonā” no juridiskā viedokļa, un vairākos veidos nostiprināt ceļotāju tiesības. Tajā pašā laikā tās mērķis bija arī nodrošināt godīgāku konkurenci starp dažādu veidu ceļojumu uzņēmumiem, kas darbojas komplekso ceļojumu tirgū.
- 2) Lai sasniegtu šos mērķus, Direktīvā (ES) 2015/2302 ir paplašināta termina “komplekss pakalpojums” definīcija salīdzinājumā ar Direktīvu 90/314/EEK. Ar Direktīvu (ES) 2015/2302 tika precizētas spēkā esošās ceļotāju tiesības un ieviestas jaunas tiesības, piemēram, tiesības ceļotājiem ar zināmiem nosacījumiem izbeigt komplekso ceļojumu līgumu, nemaksājot līguma izbeigšanas maksu, ja rodas nenovēršami un ārkārtēji

¹ OV C (..), (..), (..). lpp. .

² OV C , , lpp.

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/2302 (2015. gada 25. novembris) par kompleksiem ceļojumiem un saistītiem ceļojumu pakalpojumiem, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004 un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2011/83/ES un atceļ Padomes Direktīvu 90/314/EEK (OV L 326, 11.12.2015., 1. lpp.).

⁴ Padomes Direktīva 90/314/EEK (1990. gada 13. jūnijs) par kompleksiem ceļojumiem, kompleksām brīvdienām un kompleksām ekskursijām (OV L 158, 23.6.1990., 59. lpp.).

apstākļi. Turklāt ar Direktīvu (ES) 2015/2302 tika izveidots jauns jēdziens “saistīti ceļojumu pakalpojumi”, kas aptvēra vienā tirdzniecības vietā veiktas rezervācijas un dažādās tirdzniecības vietās veiktas rezervācijas, kuras tirgotājs “mērķtiecīgi sekmē”. Saistīti ceļojumu pakalpojumi lielākoties tiek pielīdzināti atsevišķiem pakalpojumiem, bet maksājumi, ko saņem tirgotājs, kurš sekmē saistītus ceļojumu pakalpojumus, ir jāaizsargā pret šāda tirgotāja maksātnespēju. Direktīvas (ES) 2015/2302 mērķis bija nodrošināt pārredzamību, uzliekot tirgotājiem pienākumu informēt ceļotājus par viņiem piedāvātā ceļojuma produkta veidu un saistītajām tiesībām, izmantojot minētās direktīvas I un II pielikumā iekļautās standarta informācijas veidlapas.

- 3) Lai gan kopumā Direktīva (ES) 2015/2302 ir bijusi lietderīga, kopš tās piemērošanas sākuma 2018. gada 1. jūlijā ir konstatētas vairākas problēmas. Covid-19 pandēmija un ar to saistītie valdības pasākumi būtiski ietekmēja gan ceļojumu nozari, gan ceļotājus un atsedza dažus trūkumus dominējošajos uzņēmējdarbības modeļos, kā arī parādīja, ka konkrētus direktīvas noteikumus varētu precizēt.
- 4) Tāpēc ir jānovērš spēkā esošajos noteikumos konstatētās nepilnības, kā arī jāskaidro un jāvienkāršo daži jēdzieni un noteikumi, tādējādi uzlabojot Direktīvas (ES) 2015/2302 iedarbību un sniedzot ieguvumus ceļotājiem un ceļojumu uzņēmumiem, kuru vidū ir liels skaits mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu.
- 5) Lai gan kopumā “kompleksā pakalpojuma” definīcija tiek uzskatīta par lietderīgu, būtu jāskaidro un jāvienkāršo saistītu ceļojumu pakalpojumu definīcija un noteikumi par tiem, kā arī to nošķirums no kompleksajiem pakalpojumiem. Šādai definīciju un jēdzienu “komplekss pakalpojums” un “saistīti ceļojumu pakalpojumi” skaidrošanai un vienkāršošanai būtu visām pusēm jānodrošina lielāka juridiskā noteiktība, vienlaikus padarot ceļotāju aizsardzību efektīvāku un nodrošinot vienlīdzīgus konkurences apstākļus tirgotājiem. Tajā pašā laikā būtu jāsamazina informācijas veidlapu skaits, kas tirgotājiem jāizmanto, informējot ceļotājus par viņu tiesībām.
- 6) Būtu jā saglabā princips, kas ir “kompleksa pakalpojuma” definīcijas pamatā, proti, ka pastāv cieša saikne starp dažādiem ceļojuma pakalpojumiem, kas rezervēti viena un tā paša ceļojuma vai brīvdienu nolūkā. Lai nodrošinātu, ka “kompleksa pakalpojuma” un “saistīta ceļojuma pakalpojuma” definīcijas nepārklājas, un lai novērstu grūtības atšķirt kompleksus pakalpojumus un saistītus ceļojuma pakalpojumus, dažādu veidu ceļojuma pakalpojumu rezervācijas viena un tā paša ceļojuma vai brīvdienu vajadzībām vienā tirdzniecības vietā, ja pakalpojumi tiek izvēlēti pirms pirmā līguma noslēgšanas ar ceļotāju, būtu jāuzskata par kompleksajiem pakalpojumiem tāpat kā dažādu veidu ceļojuma pakalpojumu rezervācijas vienā tirdzniecības vietā īsā laikposmā. Abos gadījumos pastāv cieša saikne starp ceļojumu pakalpojumu rezervācijām. Tāpēc “kompleksā pakalpojuma” definīcijai būtu jāattiecas uz abām situācijām, bet rezervācijas, kas veiktas, vienreiz apmeklējot vienu tirdzniecības vietu vai vienreiz sazinoties ar to, būtu jāsvīturo no saistītā ceļojumu pakalpojuma definīcijas.
- 7) Attiecībā uz rezervācijām, kas veiktas īsā laikposmā vienā tirdzniecības vietā, ir lietderīgi aizstāt diezgan neskaidro kritēriju “viens apmeklējums vai viena saziņa”. Tāpēc dažāda veida ceļojuma pakalpojumu rezervācijas vienam un tam pašam brīvdienu ceļojumam, kas veiktas trīs stundu laikā, vienmēr jāuzskata par kompleksiem pakalpojumiem. Tas pats princips būtu jāpiemēro, ja pirms pirmās rezervācijas pabeigšanas tirgotājs aicina ceļotāju rezervēt papildu pakalpojumus tā paša ceļojuma vai brīvdienu vajadzībām pēc pirmās rezervācijas veikšanas un ja turpmākās rezervācijas tiek veiktas 24 stundu laikā pēc pirmā līguma noslēgšanas.

- 8) Direktīvas (ES) 2015/2302 3. panta 2. punkta b) apakšpunkta v) punktā iekļautā definīcija, kas paredzēja, ka ceļotāja vārds un uzvārds, maksājuma dati un e-pasta adrese tiek nosūtīti no viena tirgotāja citam tirgotājam, ir izrādījusies pārāk šaura. Tāpēc ir lietderīgi par “kompleksiem pakalpojumiem” uzskatīt dažādu veidu ceļojuma pakalpojumu rezervējumus viena un tā paša ceļojuma vai brīvdienu vajadzībām, ja tirgotājs, kas ir puse pirmajā līgumā, nodod tirgotājam, kas ir puse otrajā vai nākamajā līgumā, ceļotāja vārdu, maksājumu informāciju, e-pasta adresi vai jebkurus citus ceļotāja personas datus. Šāda personas datu nodošana norāda uz ciešu saikni starp rezervācijām/līgumiem, tāpēc 24 stundu kritērijs attiecībā uz otro rezervāciju nav obligāti nepieciešams un ir jāatceļ.
- 9) “Saistīta ceļojuma līguma” definīcijai būtu jāattiecas uz situācijām, kad tirgotājs, kas ir pirmā līguma puse un saņem maksājumus no ceļotāja vai ceļotāja vārdā, uzaicina ceļotāju rezervēt papildu ceļojumu pakalpojumu veidus tā paša ceļojuma vai brīvdienu vajadzībām. Šajā kontekstā tirgotājam, kas ir pirmā līguma puse, būtu jāiegūst aizsardzība maksātnespējas gadījumā. Turklāt, lai nodrošinātu, ka ceļotāji pilnībā gūst labumu no noteikumiem par aizsardzību pret maksātnespēju, un lai tirgotāji zinātu, ka uz viņiem attiecas šis pienākums, ir lietderīgi informācijas veidlapās par saistītiem ceļojumu pakalpojumiem ceļotājiem ieteikt reģistrēt uzaicinājumu un papildu rezervāciju, piemēram, izmantojot ekrānu uzņēmumus, un 24 stundu laikā pēc tirgotāja uzaicinājuma informēt tirgotāju, ar kuru tika noslēgts pirmais līgums, ka ir noslēgts līgums par papildu ceļojuma pakalpojuma veidu tā paša ceļojuma vai brīvdienu vajadzībām. Tirgotājam būtu jāuzliek par pienākumu darīt ceļotājiem pieejamu līdzekli, piemēram, e-pasta adresi vai tīmekļa vietni, kurā ceļotāji var reģistrēt šādu informāciju, un jāapstiprina šādas informācijas saņemšana.
- 10) Attiecībā uz kompleksiem pakalpojumiem, kuros, piemēram, izmitināšana ir apvienota ar citiem tūrisma pakalpojumiem, bet kuri neietver pasažieru pārvadāšanu, vispārējais kritērijs “nozīmīga daļa” no apvienojuma vērtības, kas piemērojams tūrisma pakalpojumiem, kā minēts 3. panta 1. punkta d) apakšpunktā, būtu jāaizstāj ar konkrētāku kritēriju “vismaz 25 %”, lai uzlabotu juridisko noteiktību.
- 11) Kā kļuva skaidrs jo īpaši Covid-19 pandēmijas laikā, dominējošā uzņēmējdarbības prakse attiecībā uz avansa maksājumiem, uzņēmumu savstarpējās attiecības regulējošu noteikumu neesība par atmaksu komplekso pakalpojumu organizētājiem par pakalpojumu sniedzēju atceltiem vai neizpildītiem pakalpojumiem, noteikumu neesība par vaučeriem, kā arī neskaidrība par to, vai uz atmaksas pieprasījumiem un vaučeriem par atceltajiem kompleksajiem pakalpojumiem attiecas aizsardzība maksātnespējas gadījumā, var radīt grūtības saistībā ar atmaksu ceļotājiem, jo īpaši gadījumos, kad nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu dēļ tiek atcelti daudzi pakalpojumi un tie skar daudzus ceļojumu galamērķus. Tādēļ būtu jānodrošina, ka ceļotāju maksājumi vienmēr, tostarp krīzes situācijās, ir efektīvi aizsargāti. Turklāt būtu jānodrošina, ka valstu aizsardzības sistēmas maksātnespējas gadījumā ir noturīgas un nodrošina vienādāku aizsardzības līmeni.
- 12) Uzņēmējdarbības praksei, kas paredz avansa maksājumu pieprasīšanu, ir raksturīgi zināmi riski, jo īpaši situācijās, kad organizatoriem ir pienākums īsā laikā atmaksāt ceļotājiem ievērojamas summas par atceltiem ceļojumiem. Tādēļ būtu jāparedz, ka pirmās iemaksas, t. i., maksājumi, ko no ceļotājiem pieprasa rezervācijas brīdī vai īsi pēc tam, nedrīkst pārsniegt 25 % no kompleksā pakalpojuma kopējās cenas un ka organizatoriem vai, attiecīgā gadījumā, mazumtirgotājiem būtu jāaizliedz pieprasīt atlikušās summas samaksu ātrāk nekā 28 dienas pirms kompleksā pakalpojuma sākuma. Tajā pašā laikā organizatoriem un attiecīgā gadījumā mazumtirgotājiem jābūt

iespējai pieprasīt lielākas pirmās iemaksas, ja tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu kompleksā pakalpojuma organizēšanu un pienācīgu sniegšanu. Organizatoru pieprasīto pirmo iemaksu apmēru var pamatot ar avansa maksājumiem pakalpojumu sniedzējiem, tostarp, ja tie pieder tai pašai uzņēmumu grupai kā organizators, vai ar nepieciešamību segt organizatora izmaksas, kas tieši saistītas ar kompleksā pakalpojuma organizēšanu un sniegšanu rezervācijas brīdī vai drīz pēc tam. Attiecīgā gadījumā tas var ietvert mazumtirgotāju pieprasītās komisijas maksas.

- 13) Lai noteiktu pirmo iemaksu apmēru, nevajadzētu veikt atšķirīgus aprēķinus saistībā ar katru komplekso pakalpojumu, bet to var noteikt komplekso pakalpojumu grupām, kurām ir līdzīgas iezīmes attiecībā uz pirmās iemaksas nepieciešamību. Organizatoriem un attiecīgā gadījumā mazumtirgotājiem arī turpmāk būtu jābūt pienākumam pirms līguma noslēgšanas informēt ceļotājus par pieprasītajām pirmajām iemaksām.
- 14) Tā kā avansa maksājumu ierobežojums nav saderīgs ar Direktīvas (ES) 2015/2302 3. panta 5. punkta b) apakšpunkta iv) punktā minēto komplekso ceļojumu pakalpojumu dāvanu karšu jēdzienu un kompleksajiem pakalpojumiem, kas rezervēti vēlāk nekā 28 dienas pirms kompleksā pakalpojuma sākuma, šie divi komplektu veidi būtu jāatbrīvo no šajā direktīvā noteiktā avansa maksājumu ierobežojuma.
- 15) Ja kompleksajā pakalpojumā iekļautais ceļojuma pakalpojums tiek atcelts vai netiek sniegts un ja attiecīgajam pakalpojuma sniedzējam ir samaksāti avansa maksājumi, organizatoriem vajadzētu būt tiesīgiem no pakalpojumu sniedzējiem saņemt veikto maksājumu atmaksu septiņu dienu laikā. Šīm tiesībām uz atmaksu būtu jānodrošina organizatoriem iespēja izpildīt savu pienākumu atmaksāt ceļotājiem naudu 14 dienu laikā gadījumos, kad tiek izbeigts arī viss kompleksā ceļojuma līgums. Ja ceļojuma pakalpojuma sniedzējs atceļ vai nesniedz kompleksajā pakalpojumā iekļauto pakalpojumu, bet kompleksā ceļojuma līgums turpina būt spēkā, tiesībām uz atmaksu septiņu dienu laikā būtu jānodrošina organizatoriem iespēja nodrošināt alternatīvus pasākumus.
- 16) Noteiktās situācijās izvēles vaučeru piešķiršana ceļotājiem var būt noderīga alternatīva atmaksai. Vaučeri var nodrošināt lielāku elastību organizatoriem, jo īpaši tad, ja viņiem īsā laika posmā ir pienākums veikt daudzas atmaksas. Tajā pašā laikā vaučeri var būt pieņemami ceļotājiem, kuriem nav nepieciešama tūlītēja naudas atmaksa, ja vien ir spēkā konkrētas juridiskas garantijas. Tādēļ būtu jāparedz skaidri noteikumi par vaučeriem, ar kuriem sniedz šādas garantijas. Šīm garantijām būtu jāietver pārredzamība par vaučeru brīvprātīgo raksturu un galvenajām iezīmēm, kā arī par ceļotāju tiesībām saistībā ar vaučeriem, piemēram, par to, ka tie ir aizsargāti pret organizatora maksātnespēju un ka ceļotājiem ir tiesības uz automātisku atmaksu, ja vaučers tā derīguma termiņa laikā netiek izlietots. Organizatori var padarīt vaučerus pievilcīgākus, piemēram, palielinot vaučera vērtību salīdzinājumā ar summu, uz kuras atmaksu ceļotājam ir tiesības. Šādos gadījumos aizsardzība maksātnespējas gadījumā būtu jāierobežo atbilstīgi maksājumu summai, kas saņemta no ceļotāja.
- 17) Dalībvalstis var paredzēt mehānismus, kas nodrošina atmaksāšanu ceļotājiem saskaņā ar juridiskajām prasībām gadījumos, kad kompleksie pakalpojumi tiek atcelti nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu dēļ un kad organizatori nespēj izpildīt savus atmaksas pienākumus. Lai uzlabotu pārredzamību, dalībvalstīm, kuras ievieš vai saglabā šādus mehānismus, būtu jābūt pienākumam par tiem informēt Komisiju un citu dalībvalstu centrālos kontaktpunktus. Šādus mehānismus parasti finansē tikai ar

organizatoru iemaksām. Tikai izņēmuma gadījumos šādus mehānismus var līdzfinansēt dalībvalstis, un to ieviešana neskar Savienības noteikumus par valsts atbalstu.

- 18) Ņemot vērā to, ka ir daudz iespējamu situāciju, kas var būt par pamatu kompleksā ceļojuma līguma izbeigšanai nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu dēļ, kuri būtiski ietekmē kompleksā ceļojuma īstenošanu, katrs gadījums jāvērtē atsevišķi, piemēram, ņemot vērā šādu apstākļu raksturu un mērogu. Jāprecizē, ka līguma izbeigšana ir iespējama, ja var pamatot uzskatīt, ka tā izpildi būtiski ietekmēs nenovēršami un ārkārtēji apstākļi.
- 19) Covid-19 pandēmijas laikā parādījās dažādas interpretācijas attiecībā uz ceļojuma atcelšanas tiesībām “nenovēršamu un ārkārtēju apstākļu” dēļ, tostarp saistībā ar brīdinājumu par ceļošanu atbilstību. Tādēļ ir lietderīgi precizēt, ka ceļotāja dzīvesvietas vai izbraukšanas dalībvalsts, vai galamērķa valsts iestāžu izdoti oficiāli brīdinājumi par ceļojuma galamērķi ir svarīgi elementi, novērtējot līguma izbeigšanas pamatotību. Būtu arī jāprecizē, ka nopietni ierobežojumi ceļojuma galamērķī vai ierobežojumi, kas tiek piemēroti pēc atgriešanās no ceļojuma vai brīvdienām, piemēram, karantīnas prasības uz ievērojamu laikposmu, arī ir būtiski, izvērtējot komplekso ceļojumu līguma izbeigšanas pamatotību.
- 20) Būtu arī jāprecizē, ka 14 dienu atmaksas periods, kas sākas pēc līguma izbeigšanas, ir spēkā neatkarīgi no tā, vai ceļotājs īpaši lūdz veikt atmaksu.
- 21) Lai gādātu par ceļotāju efektīvu un vienādu aizsardzību un vienlīdzīgiem konkurences apstākļiem organizatoriem, būtu jāparedz, ka organizatoru aizsardzība maksātnespējas gadījumā attiecas uz visiem maksājumiem, ko veic ceļotāji vai kas veikti viņu vārdā, tostarp gadījumiem, kad kompleksais pakalpojums netiek pilnībā vai daļēji izpildīts organizatora maksātnespējas dēļ, un gadījumiem, kad ceļotājam bija tiesības saņemt atmaksu vai viņš bija saņēmis vaučeru no organizatora pirms tā maksātnespējas.
- 22) Lai vienmēr nodrošinātu ceļotāju efektīvu aizsardzību maksātnespējas gadījumā, būtu jāparedz, ka nodrošinājums ir pietiekams atmaksas un repatriācijas izmaksu segšanai gadījumos, kad maksātnespēja iestājas laikā, kad organizatora rīcībā ir maksājumu summu lielākā daļa. Jāņem vērā jebkāds šo summu palielinājums sakarā ar lielāku paredzamo attiecīgajā periodā pārdoto komplekso pakalpojumu daudzumu. Jāprecizē, ka dalībvalstīm būtu jāuzrauga organizatoru aizsardzība maksātnespējas gadījumā un jāpārtrauga aizsardzības maksātnespējas gadījumā pakalpojumu tirgus. Vajadzības gadījumā dalībvalstīm būtu jāspēj pieprasīt otru aizsardzības līmeni, piemēram, rezerves fondu. Tas var būt svarīgi, piemēram, ja apdrošināšanas polises nenodrošina nepieciešamo aizsardzības līmeni. Šādi rezerves fondi parasti būtu jāfinansē tikai no organizatoru iemaksām. Būtu jāprecizē, ka šādus pasākumus dalībvalstis var līdzfinansēt tikai izņēmuma gadījumos, un atkārtoti jānorāda, ka šie noteikumi neskar Savienības noteikumus par valsts atbalstu, ciktāl šādi pasākumi ietver valsts atbalstu.
- 23) Attiecībā uz maksājumu atmaksāšanu organizatora maksātnespējas gadījumā būtu sīkāk jāprecizē atmaksas termiņš, nosakot, ka tas ir trīs mēneši pēc tam, kad ceļotājs ir iesniedzis prasības izskatīšanai nepieciešamos dokumentus. Tāpat ir lietderīgi noteikt, ka dalībvalstis var pieprasīt, lai ne tikai organizatori, bet arī mazumtirgotāji izmantotu aizsardzību maksātnespējas gadījumā.
- 24) Būtu jāprecizē, ka centrālie kontaktpunkti ir atbildīgi par informācijas apmaiņu saistībā ar aizsardzību maksātnespējas gadījumā un ar to saistītiem jautājumiem,

tostarp par visiem mehānismiem, kas paredzēti, lai nodrošinātu laikus veiktu atmaksu par izbeigtiem komplekso ceļojumu līgumiem.

- 25) Ir svarīgi, lai ceļotāji būtu pienācīgi informēti par savām tiesībām, lai viņi spētu saprast viņiem sniegto informāciju un lai viņiem būtu piekļuve šai informācijai, kad tā viņiem ir nepieciešama. Tādēļ būtu jāveic dažas izmaiņas attiecībā uz prasībām par informāciju pirms līguma noslēgšanas, komplekso ceļojumu līguma saturu un standarta informācijas veidlapām, kas iekļautas Direktīvas (ES) 2015/2302 I un II pielikumā. Piemēram, I pielikumā iekļautajās standarta informācijas veidlapās būtu jānorāda tirgotājs, kas atbild par naudas atmaksu par atceltajiem kompleksajiem ceļojumiem. Tiesības izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu bez izbeigšanas maksas nenovēršamu un ārkārtas apstākļu dēļ būtu jānorāda blakus informācijai par iespēju atcelt komplekso pakalpojumu, maksājot par to atcelšanas maksu. Turklāt organizatoriem būtu jāparedz pienākums līgumam pievienot standarta informācijas veidlapu, lai tā būtu pieejama ceļotājiem pēc līguma noslēgšanas, kā arī attiecīgo tirgotāju kontaktinformāciju.
- 26) Tāpēc Direktīva (ES) 2015/2302 būtu attiecīgi jāgroza.
- 27) Ņemot vērā to, ka šīs direktīvas mērķus, proti, veicināt iekšējā tirgus pienācīgu darbību saistībā ar kompleksajiem ceļojumiem un sasniegt augstu un pēc iespējas vienādu patērētāju aizsardzības līmeni šajā nozarē, nevar pietiekami labi sasniegt atsevišķās dalībvalstīs, bet rīcības mēroga un ietekmes dēļ tos var labāk sasniegt Savienības līmenī, Savienība var pieņemt pasākumus saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Saskaņā ar minētajā pantā noteikto proporcionalitātes principu šajā direktīvā paredz vienīgi tos pasākumus, kas ir vajadzīgi minētā mērķa sasniegšanai.
- 28) Šī direktīva respektē pamattiesības un principus, kas atzīti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā. Šajā direktīvā jo īpaši tiek ievērota Hartas 16. pantā noteiktā darījumdarbības brīvība, vienlaikus saskaņā ar Hartas 38. pantu nodrošinot augstu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni Savienībā.
- 29) Piecus gadus pēc šīs regulas spēkā stāšanās Komisija jāiesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojumu par šīs direktīvas piemērošanu. Lai gan šīs direktīvas ietekme uz ceļojumu uzņēmumiem, tostarp uz mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem organizatoriem, ir rūpīgi novērtēta, šajā ziņojumā ir lietderīgi ņemt vērā tās piemērošanas ietekmi uz mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem organizatoriem. Vajadzības gadījumā ziņojumam jāpievieno tiesību aktu priekšlikumi,

IR PIENĒMUŠI ŠO DIREKTĪVU.

1. pants

Grozījumi Direktīvā (ES) 2015/2302

Direktīvu (ES) 2015/2302 groza šādi:

- 1) direktīvas 1. pantu aizstāj ar šādu:

“1. pants

Priekšmets

“Šīs direktīvas mērķis ir veicināt iekšējā tirgus pienācīgu darbību un augsta un pēc iespējas vienāda patērētāju aizsardzības līmeņa sasniegšanu, tuvinot konkrētus

dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu aspektus saistībā ar līgumiem starp ceļotājiem un tirgotājiem, kas attiecas uz kompleksiem ceļojumu pakalpojumiem un saistītiem ceļojumu pakalpojumiem, kā arī attiecībā uz dažiem aspektiem līgumos starp komplekso pakalpojumu organizatoriem un pakalpojumu sniedzējiem.”;

- 2) direktīvas 2. panta 1. punktu aizstāj ar šādu:

“1. Šo direktīvu piemēro kompleksiem pakalpojumiem, kurus tirgotāji piedāvā tirdzniecībā vai pārdod ceļotājiem, un saistītiem ceļojuma pakalpojumiem, kurus tirgotāji sekmē ceļotājiem.

To piemēro arī 3. panta 8. punktā definēto organizatoru tiesībām saņemt atmaksu no ceļojuma pakalpojuma sniedzējiem, ja ir atcelts vai nav sniegts pakalpojums, kas ir kompleksa ceļojuma daļa.”;

- 3) direktīvas 3. pantu groza šādi:

- a) 2) punktu aizstāj ar šādu:

“2) “komplekss pakalpojums” ir vismaz divu dažādu veidu 1) punktā definēto ceļojuma pakalpojumu apvienojums viena un tā paša ceļojuma vai vienu un to pašu brīvdienu nolūkā, ja:

- a) minētos pakalpojumus apvieno viens tirgotājs, kā arī pēc ceļotāja pieprasījuma vai atbilstoši ceļotāja izvēlei, pirms tiek noslēgts vienots līgums par visiem pakalpojumiem; vai

- b) minētie pakalpojumi neatkarīgi no tā, vai noslēgti atsevišķi līgumi ar atsevišķiem ceļojuma pakalpojuma sniedzējiem:

- i) tiek pirkti vienā tirdzniecības vietā un

- ir izvēlēti, pirms ceļotājs piekrīt veikt samaksu, vai

- tiek rezervēti citi ceļojuma pakalpojumu veidi trīs stundu laikā pēc tam, kad ceļotājs piekritis samaksāt par pirmo ceļojuma pakalpojumu, vai

- tiek rezervēti citi ceļojuma pakalpojumu veidi 24 stundu laikā pēc tam, kad ceļotājs piekritis samaksāt par pirmo ceļojuma pakalpojumu, un, ja tirgotājs, iekams ceļotājs piekritis samaksāt par pirmo ceļojuma pakalpojumu, ir aicinājis ceļotāju pēc tam rezervēt vienu vai vairākus papildu ceļojuma pakalpojumu veidus, vai

ii) tiek piedāvāti vai pārdoti par kopīgu vai vienu cenu vai par tiem ir samaksāta kopīga vai viena cena neatkarīgi no atsevišķu rēķinu izrakstīšanas; vai

iii) tiek reklamēti vai pārdoti, izmantojot vārdu savienojumu “kompleksais pakalpojums” vai līdzīgu vārdu savienojumu; vai

iv) tiek apvienoti pēc tāda līguma noslēgšanas, ar kuru tirgotājs dod ceļotājam tiesības izvēlēties no dažādu veidu ceļojuma pakalpojumu izlases; vai

v) tiek pirkti no atsevišķiem tirgotājiem, izmantojot saistītus tiešsaistes rezervēšanas procesus, ja ceļotāja vārds, maksājuma informācija, e-pasta adrese vai citi ceļotāja persondati tiek nosūtīti no tirgotāja, ar kuru ir noslēgts pirmais līgums, citam tirgotājam vai citiem tirgotājiem.

Ceļojuma pakalpojumu apvienojums, kurā ne vairāk kā viens 1) punkta a), b) vai c) apakšpunktā minētais ceļojuma pakalpojuma veids ir apvienots ar vienu vai vairākiem tūrisma pakalpojumiem, kas minēti 1) punkta d) apakšpunktā, nav komplekss pakalpojums, ja pēdējie minētie pakalpojumi:

a) neveido vismaz 25 % no apvienojuma vērtības un netiek reklamēti kā apvienojuma būtiska iezīme, un arī citādi nav apvienojuma būtiska iezīme; vai

b) ir izvēlēti un nopirkti tikai pēc tam, kad ir sākti 1) punkta a), b) vai c) apakšpunktā minētā ceļojuma pakalpojuma sniegšana;”;

b) 5) punktu aizstāj ar šādu:

“5) “saistīts ceļojuma pakalpojums” ir dažāda veida ceļojuma pakalpojumu apvienojums, uz ko neattiecas 2) punktā sniegtā kompleksa pakalpojuma definīcija, ja tirgotājs, kas ir ceļojuma pakalpojuma sniegšanas līguma puse un saņem maksājumus no ceļotāja vai ceļotāja vārdā, aicina ceļotāju vienam un tam pašam ceļojumam vai vienām un tām pašām brīvdienām rezervēt papildu ceļojuma pakalpojuma veidu pie cita tirgotāja un ja līgums par papildu ceļojuma pakalpojumu tiek noslēgts ne vēlāk kā 24 stundas pēc pirmā līguma rezervācijas apstiprinājuma.”;

4) direktīvas 5. panta 1. punktu groza šādi:

a) panta d) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

“d) maksāšanas kārtība, tostarp jebkāda summa vai cenas procentuālā daļa, kas jāmaksā kā pirmā iemaksa, un termiņš atlikušās daļas samaksai saskaņā ar 5.a pantu vai finanšu garantijas, kas ceļotājam jāmaksā vai jāsniedz;”;

b) panta g) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

“informācija par to, ka ceļotājs saskaņā ar 12. panta 1. punktu jebkurā brīdī pirms kompleksā pakalpojuma sākuma var izbeigt līgumu, samaksājot atbilstošu un pamatojamu izbeigšanas maksu vai attiecīgā gadījumā organizatora pieprasītās standarta izbeigšanas maksas, un ka ceļotājs 12. panta 2. punktā minēto nenovēršamo un ārkārtējo apstākļu dēļ var izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu, nemaksājot nekādu izbeigšanas maksu;”;

5) direktīvā iekļauj šādu 5.a pantu:

“5.a pants

Maksājumi

Dalībvalstis nodrošina, ka, izņemot 3. panta 2. punkta b) apakšpunkta iv) daļā definētos kompleksos pakalpojumus un kompleksos pakalpojumus, kas rezervēti mazāk nekā 28 dienas pirms kompleksā pakalpojuma sākuma, organizators vai attiecīgā gadījumā mazumtirgotājs nepieprasa avansa maksājumus, kas pārsniedz 25 % no kompleksā pakalpojuma kopējās cenas, un atlikušo maksājumu nepieprasa agrāk nekā 28 dienas pirms kompleksā pakalpojuma sākuma. Organizators vai attiecīgā gadījumā mazumtirgotājs var pieprasīt lielākas pirmās iemaksas, ja tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu kompleksā pakalpojuma organizēšanu un sniegšanu. [Pirmā iemaksa var segt avansa maksājumus kompleksajā pakalpojumā iekļauto pakalpojumu sniedzējiem un izmaksas, kas organizatoram vai attiecīgā gadījumā](#)

mazumtirgotājam radušās tieši saistībā ar kompleksā pakalpojuma organizēšanu un sniegšanu tiktāl, ciktāl tas ir nepieciešams, lai segtu šīs izmaksas rezervācijas brīdī.

”;

6) direktīvas 7. pantu groza šādi:

a) panta 2. punkta b) apakšpunktu aizstāj ar šādu:

“b) informācija, ka:

i) organizators saskaņā ar 13. pantu atbild par visu līgumā ietvertu ceļojuma pakalpojumu pienācīgu sniegšanu, par jebkādam atmaksām sakarā ar līguma izbeigšanu vai izmaiņām tajā un par palīdzības sniegšanu saskaņā ar 16. pantu, ja ceļotājs ir nonācis grūtībās;

ii) attiecīgā gadījumā ceļotājs var sazināties ar organizatoru arī ar mazumtirgotāja starpniecību.”;

b) iekļauj šādu 2.a punktu:

“2.a Līgumam pievieno attiecīgo informācijas veidlapu, kas iekļauta I pielikumā. Līgumā ir skaidra atsauce uz šo informācijas veidlapu.”;

7) direktīvas 12. pantu groza šādi:

a) panta 2. punktu aizstāj ar šādu:

“2. Neatkarīgi no 1. punkta, ceļotājam ir tiesības pirms kompleksā pakalpojuma sākuma izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu, nemaksājot nekādu izbeigšanas maksu, ja ceļojuma galamērķī vai tā tiešā tuvumā, ceļotāja dzīvesvietā vai izbraukšanas vietā ir izveidojušies vai ceļojumu uz galamērķi ietekmē tādi nenovēršami un ārkārtēji apstākļi, kas būtiski ietekmē kompleksā pakalpojuma sniegšanu. Ceļotājs drīkst izbeigt līgumu, ja var pamatoti sagaidīt, ka kompleksā ceļojuma līguma izpildi būtiski ietekmēs nenovēršami un ārkārtēji apstākļi. Ja kompleksā ceļojuma līgums tiek izbeigts saskaņā ar šo punktu, ceļotājam ir tiesības uz pilnīgu visu tādu maksājumu atmaksu, kas veikti par komplekso pakalpojumu bet nav tiesību saņemt papildu kompensāciju.”;

b) iekļauj šādu 3.a punktu:

“3.a Oficiāli brīdinājumi par ceļošanu uz konkrētu galamērķi, kurus izdevušas izbraukšanas dalībvalsts, ceļotāja dzīvesvietas dalībvalsts vai galamērķa valsts, vai apstākļi, ka ceļotājiem ceļojuma galamērķī vai dzīvesvietas vai izbraukšanas dalībvalstī pēc atgriešanās no ceļojuma vai brīvdienām tiks piemēroti nopietni ierobežojumi, ir svarīgi elementi, kas ņemami vērā, novērtējot, vai līguma izbeigšana, pamatojoties uz 2. punktu un 3. punkta b) apakšpunktu, ir pamatota.”;

c) panta 4. punktu aizstāj ar šādu:

“4. Organizators veic visu atmaksu, kas prasīta saskaņā ar 2. un 3. punktu, vai — attiecībā uz 1. punktu — atlīdzina visus maksājumus, ko veicis ceļotājs vai kas veikti ceļotāja vārdā par komplekso pakalpojumu, atskaitot atbilstošu un pamatojamu izbeigšanas maksu. Organizators bez nepamatotas kavēšanās un jebkurā gadījumā ne vēlāk kā 14 dienu laikā pēc kompleksā ceļojuma līguma izbeigšanas neatkarīgi no tā, vai ceļotājs īpaši ir prasījis atmaksu, veic ceļotājam tādu atmaksu vai atlīdzinājumu.

Ja dalībvalstis ievieš vai saglabā mehānismus, kuru mērķis ir nodrošināt, ka pēc komplekso ceļojumu līgumu izbeigšanas saskaņā ar 2. un 3. punktu atmaksa ceļotājiem tiek veikta pirmajā daļā noteiktajā laikposmā, tās par šiem mehānismiem informē Komisiju un 18. panta 2. punktā minētos citu dalībvalstu centrālos kontaktpunktus. Jebkurš dalībvalstu līdzfinansējums šādiem mehānismiem ir iespējams tikai ārkārtas un pienācīgi pamatotos apstākļos, un tas tiek piešķirts tikai ar nosacījumu, ka tas apstiprināts saskaņā ar Savienības valsts atbalsta noteikumiem.”;

8) direktīvā iekļauj šādu 12.a pantu:

“12.a pants

Vaučeri

1. Dalībvalstis nodrošina, ka līguma izbeigšanas gadījumā saskaņā ar 10., 11. vai 12. pantu, organizators ļauj ceļotājam izvēlēties atmaksas vietā pieņemt vaučeru, kas var tikt izmantots turpmākam kompleksajam pakalpojumam.
2. Iekams ceļotājs pieņem vaučeru, organizators skaidri un nepārprotami rakstiski informē ceļotāju par:
 - a) to, ka ceļotājam ir tiesības saņemt atmaksu 14 dienu laikā un nav pienākuma pieņemt vaučeru;
 - b) vaučera derīguma termiņu un ar vaučeri saistītajām ceļotāju tiesībām, kas izklāstītas šajā pantā.
3. Piedāvātā vaučera vērtība atbilst vismaz tai summai, uz kuras atmaksu ceļotājam ir tiesības. Organizators var piedāvāt vaučeru lielākas summas vērtībā.
4. Ceļotāji zaudē tiesības uz atmaksu vaučera derīguma termiņa laikā tikai tad, ja viņi skaidri un rakstiski pieņēmuši vaučeru, nevis atmaksu. Puses jebkurā laikā var vienoties par pilnu atmaksu, iekams vaučers izlietots vai beidzies tā derīguma termiņš.
5. Vaučeru derīguma termiņš nepārsniedz 12 mēnešus no dienas, kad ceļotājs vaučeru pieņem saskaņā ar 4. punktu. Termiņu var pagarināt vienu reizi uz laiku līdz 12 mēnešiem, abām pusēm skaidri un rakstiski vienojoties.
7. Ja vaučers tā derīguma termiņa laikā netiek izlietots, organizators atmaksā tajā norādīto summu pēc iespējas ātrāk un vēlākais 14 dienu laikā pēc derīguma termiņa beigām bez iepriekšēja ceļotāja pieprasījuma.
8. Vaučerus var nodot citam ceļotājam bez papildu maksas.
9. Uz vaučeri attiecas aizsardzība maksātnespējas gadījumā, ko organizators nodrošina saskaņā ar 17. pantu attiecībā uz to maksājumu summu, kas saņemti no ceļotāja.”;

9) direktīvas 17. pantu aizstāj ar šādu:

“17. pants

Aizsardzība maksātnespējas gadījumā: efektivitāte un tvērums

1. Dalībvalstis nodrošina, ka organizatori, kas veic uzņēmējdarbību to teritorijā, organizatoru maksātnespējas gadījumā sniedz nodrošinājumu visu ceļotāju vai to vārdā veikto maksājumu atmaksai. Tajā ietilpst veikto maksājumu aizsardzība tad, ja organizatora maksātnespējas dēļ kompleksais pakalpojums nav sniegts pilnībā vai

sniegts daļēji vai ja ceļotājam bija tiesības uz atmaksu vai tas no organizatora pirms tā maksātnespējas iestāšanās bija saņēmis vaučeru. Attiecībā uz vaučeriem nodrošinājums nepārsniedz no ceļotāja saņemto maksājumu summu. Ja kompleksā ceļojuma līgumā ir iekļauts atpakaļceļš, organizatori arī sniedz nodrošinājumu attiecībā uz ceļotāju repatriāciju. Var tikt piedāvāts turpināt komplekso pakalpojumu.

Organizatoriem, kas neveic uzņēmējdarbību dalībvalstī un pārdod vai piedāvā tirdzniecībā kompleksos pakalpojumus dalībvalstī vai ar jebkādiem līdzekļiem tādas darbības vērš uz dalībvalsti, ir pienākums sniegt nodrošinājumu saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem.

2. Nodrošinājums, kas minēts 1. punktā, ir efektīvs un sedz saprātīgi paredzamas izmaksas. Tas sedz maksājumu summas, kurus veikuši ceļotāji vai kuri veikti ceļotāju vārdā attiecībā uz kompleksajiem pakalpojumiem, ņemot vērā perioda ilgumu starp maksājumu saņemšanu un komplekso pakalpojumu noslēgumu, kā arī aplēstās repatriācijas izmaksas organizatora maksātnespējas gadījumā. Nodrošinājums vienmēr ir pietiekams, lai segtu atmaksas izmaksas un attiecīgā gadījumā repatriācijas un vaučeru izmaksas. Attiecībā uz segumu ņem vērā periodus, kuros organizatora rīcībā ir maksājumu summu lielākā daļa, un jebkādas izmaiņas komplekso pakalpojumu pārdošanas apjomā.

3. Lai nodrošinātu efektīvu aizsardzību maksātnespējas gadījumā, dalībvalstis uzrauga aizsardzības pasākumus, ko īsteno organizatori, kuri veic uzņēmējdarbību to teritorijā, pārrauga tirgu, kas saistīts ar aizsardzību maksātnespējas gadījumā, un, ja nepieciešams, var pieprasīt otru aizsardzības līmeni. Dalībvalstu līdzfinansējums ir iespējams tikai ārkārtas un pienācīgi pamatotos apstākļos un ar nosacījumu, ka tas apstiprināts saskaņā ar Savienības valsts atbalsta noteikumiem.

4. Aizsardzību organizatora maksātnespējas gadījumā ceļotāji var izmantot neatkarīgi no savas dzīvesvietas, izbraukšanas vietas vai kompleksā pakalpojuma pārdošanas vietas un neatkarīgi no dalībvalsts, kurā atrodas vienība, kas atbild par aizsardzību maksātnespējas gadījumā.

5. Ja kompleksā pakalpojuma sniegšanu ietekmē organizatora maksātnespēja, nodrošinājums ir pieejams bez maksas, lai nodrošinātu repatriācijas un, ja vajadzīgs, finansētu izmitināšanu pirms repatriācijas.

6. Organizatora maksātnespējas skarto maksājumu atmaksu veic bez nepamatotas kavēšanās pēc ceļotāja pieprasījuma un ne vēlāk kā trīs mēnešu laikā pēc tam, kad ceļotājs ir iesniedzis dokumentus, kas vajadzīgi pieprasījuma izskatīšanai.

7. Ja tas ir pamatoti, ņemot vērā mazumtirgotāju saņemtos maksājumus, dalībvalstis var pieprasīt no mazumtirgotājiem, lai tiem papildus organizatoriem būtu aizsardzība maksātnespējas gadījumā neatkarīgi no 13. panta 1. punkta otrās daļas.”;

10) direktīvas 18. panta 2. punktu aizstāj ar šādu:

“2. Dalībvalstis norīko centrālos kontaktpunktus, lai atvieglotu administratīvo sadarbību un dažādās dalībvalstīs darbojošos organizatoru uzraudzību un apmainītos ar informāciju, kas saistīta ar aizsardzību maksātnespējas gadījumā un visiem mehānismiem, kuri ieviesti, lai nodrošinātu efektīvu atmaksu veikšanu par izbeigtiem komplekso ceļojumu līgumiem. Dalībvalstis paziņo minēto kontaktpunktu kontaktinformāciju visām pārējām dalībvalstīm un Komisijai.”;

11) direktīvas 19. pantu aizstāj ar šādu:

“19. pants

**Prasības attiecībā uz aizsardzību maksātnespējas gadījumā un informāciju:
saistīti ceļojuma pakalpojumi**

1. Attiecībā uz saistītiem ceļojuma pakalpojumiem, kas definēti 3. panta 5. punktā, dalībvalstis gādā par to, lai tirgotāji, kas aicina ceļotājus noslēgt līgumu par dažādu veidu ceļojuma pakalpojumiem, sniegtu nodrošinājumu, ka tiks atmaksāti visi maksājumi, kurus tie saņem no ceļotājiem. Ja tādi tirgotāji atbild par ceļotāja atpakaļceļu, nodrošinājums sedz arī ceļotāja repatriāciju. *Mutatis mutandis* piemēro 17. panta 1. punkta otro daļu, 17. panta 2.–6. punktu un 18. pantu.

2. Aicinot ceļotāju noslēgt līgumu par dažādu veidu ceļojuma pakalpojumiem, tirgotājs, arī gadījumos, kad tas neveic uzņēmējdarbību kādā dalībvalstī, bet ar jebkādiem līdzekļiem tādas darbības novirza uz kādu dalībvalsti, sniedz ceļotājam pienācīgi aizpildītu II pielikumā iekļauto standarta informācijas veidlapu. Veidlapu iesniedz skaidri un pamanāmi.

3. Ja tirgotāji nepilda šā panta 1. un 2. punktā izklāstītās prasības, attiecībā uz ceļojuma pakalpojumiem, kuri iekļauti saistītā ceļojuma pakalpojumā, piemēro tiesības un pienākumus, kas noteikti 9. un 12. pantā un IV nodaļā.

4. Ja tiek izveidots saistīts ceļojuma pakalpojums, tirgotājs, kas slēdz līgumu par atšķirīgu ceļojuma pakalpojuma veidu, par to informē tirgotāju, kurš aicinājis ceļotāju noslēgt tādu līgumu.”;

12) direktīvas 22. pantu aizstāj ar šādu:

“22. pants

Tiesības uz atlīdzinājumu un organizatoru tiesības saņemt atmaksu

1) Gadījumos, kad organizators vai saskaņā ar 13. panta 1. punkta otro daļu vai 20. pantu mazumtirgotājs maksā kompensāciju, piešķir cenas samazinājumu vai pilda pārējās saistības, kas tam noteiktas ar šo direktīvu, dalībvalstis nodrošina, ka organizatoram vai mazumtirgotājam ir tiesības prasīt atlīdzinājumu no jebkuras trešās personas, kura veicināja to apstākļu iestāšanos, kas izraisīja pienākumu maksāt kompensāciju, samazināt cenu vai citas saistības.

2) Dalībvalstis gādā, lai tad, ja pakalpojuma sniedzējs atceļ pakalpojumu, kas ir daļa no kompleksā pakalpojuma, vai to nesniedz, minētais pakalpojuma sniedzējs septiņu dienu laikā atmaksā organizatoram visus maksājumus, kurus organizators samaksājis par pakalpojumu. Septiņu dienu termiņš sākas nākamajā dienā pēc pakalpojuma atcelšanas vai dienā, kad pakalpojums bija jāsniedz, atkarībā no tā, kura diena ir agrāk.”;

13) direktīvas I pielikumu aizstāj ar tekstu šīs direktīvas I pielikumā;

14) direktīvas II pielikumu aizstāj ar tekstu šīs direktīvas II pielikumā.

2. pants

Komisijas ziņojuma sniegšana un pārskatīšana

Līdz [5 gadus pēc šīs direktīvas stāšanās spēkā] Komisija iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojumu par šīs direktīvas piemērošanu. Šajā ziņojumā tiks ņemta vērā arī ietekme uz organizatoriem, kuri ir mikrouzņēmumi, mazie un vidējie uzņēmumi. Ziņojumam vajadzības gadījumā tiks pievienoti tiesību aktu priekšlikumi.

3. pants

Transponēšana

1. Dalībvalstis vēlākais līdz [18 mēneši no šīs direktīvas stāšanās spēkā] pieņem un publicē normatīvos un administratīvos aktus, kas nepieciešami, lai izpildītu šīs direktīvas prasības. Dalībvalstis tūlīt dara zināmus Komisijai minēto noteikumu tekstus.

Tās piemēro minētos noteikumus, sākot no [seši mēneši pēc transponēšanas termiņa].

Kad dalībvalstis pieņem minētos noteikumus, tajos ietver atsauci uz šo direktīvu vai šādu atsauci pievieno to oficiālai publikācijai. Dalībvalstis nosaka, kā izdarāma šāda atsaucē.

2. Dalībvalstis dara Komisijai zināmus to tiesību aktu galvenos noteikumus, ko tās pieņem jomā, uz kuru attiecas šī direktīva.

4. pants

Stāšanās spēkā

Šī direktīva stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

5. pants

Adresāti

Šī direktīva ir adresēta dalībvalstīm.

Briselē,

*Eiropas Parlamenta vārdā —
priekšsēdētāja*

*Padomes vārdā —
priekšsēdētājs*